

BÉCSI NAPLÓ

XXXIII. ÉVFOLYAM 5. SZÁM
2012. SZEPTEMBER–OKTÓBER
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,– Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

Emberienség elleni bűntettek

Kevés embernek adatik meg, hogy az ellene tervezett eljáráshoz egy külön törvényt írjanak. Ezek közé tartozik Biszku Béla. Néhány hónappal 90. születésnapja után az Országgyűlés elfogadta az úgynevezett „Lex Biszku”, amely Magyarország alaptörvényének részeként kimondja: A kommunista diktatúrában elkövetett bűncselekmények ugyanúgy nem évülnek el, mint az emberienség elleni más bűntettek. Mint látni fogjuk: Fontos ez a „más” szócska.

Szeptember 10-én, néhány nappal a 91. születésnapja előtt Biszku Bélát őrizetbe vették. A Fővárosi Főügyészség szerint megalapozott a gyanú, hogy két 1956-os sortűz felbujtója volt, és ez „több emberen elkövetett, emberöléssel megvalósított háborús bűntett” lehet. Ibolya Tibor megbízott fővárosi főügyész indoklása egyértelmű: Biszku az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottságának döntési joggal rendelkező tagja volt, a bizottság pedig közvetlenül irányította a karhatalom operatív vezető testületét, a Katonai Tanácsot. A tanács 1956 decemberében meghatározta, hogy az ellenséggel szemben határozottan fel kell lépni, gyorsan és kegyetlenül le kell számolni vele. Néhány napra rá következtek a sortűzek. 1956. december 6-án a Nyugati téren 4 civil lőttek agyon, december 8-án Salgótarjában 46-an haltak meg.

A salgótarjáni sortűz miatt a ‘90-es években jogerősen három embert ítélte el a bíróság – Orosz Lajost öt év fegyházra, Lévárdi Nándort és Szoboszlai Ferencet két-két év börtönre –, a Nyugati pályaudvari sortűz egyetlen vádlottját viszont felmentették. Biszku Bélát mindkét perben tanúként hallgatták meg. Strausz János bíró akkor az ítéletben azt állította, sérült a törvény előtti egyenlőség elve azzal, hogy nem indítottak eljárást magas rangú katonatisztek és politikusok ellen. Strausz bíróként nem tér-

hetett el a vád tárgyától, így a felbujtókkal nem foglalkozhatott.

Bócz Endre szerint, aki a ‘90-es években a Fővárosi Főügyészséget vezette, nem tudtak eljárást indítani az MSZMP ‘56-os intézőbizottságának tagjai – köztük Biszku Béla – ellen, mert nem volt bizonyíték arra, hogy „az MSZMP intézőbizottságának ráhatása eredményezte a tüzelési szándékot”. Ellenkezőleg: Bócz szerint „senki sem mondta azt a tettesek közül, hogy neki a bizottság vagy bárki is szolt volna, hogy kezdjen el lőni. Csak úgy lőttek.”

Most Bócz mást mond: „Kíváncsi vagyok, hogyan fogják rábizonyítani Biszkura.” Kahler Frigyes, aki akkor a Történelmi Tényfeltáró Bizottságot vezette, „történészként kizártnak tartom, hogy bármilyen karhatalmi lépés történhetett volna az intézőbizottság határozata nélkül”. De már a következő mondatban bevallja, nincs tudomása esetleges új bizonyítékokról. „A rendszerváltás óta bármikor meg lehetett volna gyanúsítani Biszku”, mondta Kahler az [origo] nevű internet-újságnak.

Biszku azt állítja, hogy 1956-ban semmiféle kapcsolata nem volt a karhatalommal, „se közvetve, se közvetlenül”. Miután a bíróság lak-helyelhagyási tilalmat rendelt el ellene, a Kádár-rendszer évtizedeken át vezető tagja a HírTV-nek rózsadombi lakásában adott interjút. És mit mondott? Salgótarjában nem volt, így nem is adhatott parancsot. Azt pedig nem is tudja, hogy a Nyugatinál volt-e sortűz. „Volt egy felvonulás, a baloldali erők visszafoglalták a budapesti utcákat, utána volt egy gyűlés”, de lövöldözésről nem tud. Hogy ő lett volna az egyik felbujtó? Nem tud semmiről.

Gellért Ádám nemzetközi jogász, a lex-Biszkunak nevezett jogszabály kidolgozója több helyen mondta: A nemzetközi egyezmé-

A beöltöztetett Ring-torony Bécsben (2012)

nyek alapján már 1994-ben eljárást indíthattak volna Biszku ellen. Szerinte azóta az ügyészségnek hivatalból el kellett volna járnia ezekkel az ügyekkel kapcsolatban.

Egy nem kevésbé fontos adalék egy nem egyértelműen várható oldalról jött: Az egykori Kádár-pártlap, de időközben a Svájci Ringier-kiadó tulajdonában álló „Népszabadság” a Kádár-nosztalgia ellen szeretne tenni: „Nagyon fontos lenne tehát megerősíteni a közemlékezetben, mennyi halál és szenvedés, szörnyű sortűz és ítélet írandó a Kádár-rezsim számlájára. A egyetlen megtorlás főszervezői közül pedig ma már csak Biszku lehet elővenni.”

Ez minden magyar közérzetére döntően hathat, de minden bizonnyal felszabadítóan hatna az „’56-osokra”, tehát olyan emberekre, akik évtizedeken át azt hallották Magyarországról, hogy ellenforradalmárok. Nos, köztünk nagyon kevesen hitték el. De egész más lenne a helyzet, ha egy bíróság kimondaná az igazságot.

A legfontosabb a Biszku Béla körüli bonyodalmakban nem az aggastyán elítélése. Hanem az, hogy párhuzamot lehet húzni, mint azt Gellért Ádám megtette. Ezért kell Biszku ‘56-os szerepét ugyanúgy megvizsgálni, mint az 1944-es kassai gettóparancsnok, a kegyetlenkedésekkel vádolt Csatóry László tetteit.

De hol az igazság és főleg: Hol az igazság-

szolgáltatás? Az igazsághoz talán a legközelebb **Balogh Levente** a „Krónika” nevű Erdélyi napilap hasábjain került. Eszmefuttatásának beszédes címe: „Az igazság felé”. Szerinte a Biszku-eset túlmutat önmagán. „A Biszku-ügy kapcsán fölmerülhet: miért kell egy öregembert meghurcolni? Nos, ugyanazért, amiért a náci bűnösöket is a mai napig üldözik: mert egy gyilkos, embertelen elnyomó rendszert működtettek. A két testvéri eszme – amelyek például a ceausescui Romániában sikeresen fuzionáltak, létrehozva az etnocentrizta, kisebbség-ellenes nacionálkommunizmust – követői ugyanolyan elbánást érdemelnek.”

És a vége: „Amíg azonban a volt keleti blokk országaiban a Biszku-félék békésen élvezhetik állami nyugdíjukat, amíg a Che Guevara-pólok viselőit nem sújtja ugyanolyan közmegeztés és kiközösítés, mint a náci szimbólumok hordozóit, és amíg nem sikerül megértetni minden értetlenkedő nyugati politikussal és értelmiségivel, hogy hiába operál az egyenlőség szépen hangzó eszméjével a baloldali diktatúra, ugyanolyan gyilkos és embertelen, mint a szélsőjobb, addig a történelmi igazságtétel és a traumák feldolgozása is nehezebb lesz.”

Ehhez már talán csak annyit kell hozzáfűzni: et vice versa.

MARTOS PÉTER

Miért nincs magyar megegyezés?

Parlamenti választásra készülnek Romániában

Három magyar párt „kínálata” között választhatnak a romániai magyarok a december 9-i parlamenti választások alkalmával. A „bőségnek” azonban senki sem örül – ki ilyen, ki olyan okokból. A helyzet ugyanis arról árulkodik, hogy a politikai szereplőknek ezúttal sem sikerült megállapodniuk a pártkoalíciók szeptember 16-i bejegyzési határidejéig, így egyértelművé vált, hogy külön indul a megmérettetésen az RMDSZ, az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) és a Magyar Polgári Párt (MPP). Az RMDSZ szerint ez nem befolyásolja elnyerhető mandátumainak számát, az EMNP önös pártterekkel vádolja az RMDSZ-t, az MPP pedig sorsdöntőnek ígérkező tisztújító kongresszusra készül.

Az előzményekről tudni kell, hogy tavaszi hatalomra kerülése után az új kormánytöbbség, a Szociálliberalis Unió (USL) egyik első törekvése volt a parlamenti választásokat szabályozó törvény gyökeres átalakítása. A törvényhozás két háza által megszavazott új jogszabálytervezet egyéni kerületeken alapuló, egyszerű többséges választási rendszert vezetett be, kompenzációs kosár nélkül. Szakértők szerint az USL ezzel a hatalmát kívánja megszilárdítani: az önkormányzati választásokon a szavazatok 50 százalékát besópró pártszövetség – az általuk kívánatosnak tartott új törvény értelmében – a rendszer-váltás óta példátlanul magas, 82 százalékos parlamenti többséget szerezhetett volna. Az alkotmánybírószág azonban alkotmányellenesnek nyilvánította a jogszabályt, így a 2008-as választási törvény maradt érvényben. Ennek előnye az arányosság, illetve a 6 képviselői és 3 szenatori mandátum alkotott alternatív küszöb. Hátránya, hogy csak az abszolút többséggel – azaz 50 százalék plusz egy szavazattal – elnyert mandátum biztos.

Az RMDSZ – amely számára a helyhatósági választások ismeretében nem volt létfontosságú a megegyezés – magabiztosan készül a választásokra. A két kisebbik párt, az EMNP és az MPP által a helyhatósági választásokon elnyert közel százezer szavazat többsége ugyanis olyan, tömbmagyarság lakta körzetekből származik, amelyek az RMDSZ számára biztos befutó helyet jelentenek, innen tehát nem jut szavazat az országos kosárba. A fennmaradó 30 ezer MPP-s és néppárti szavazat egyetlen képviselői mandátumra lenne elegendő, az RMDSZ szerint pedig ez túl kevés ahhoz a három képviselői helyhez, amit a két párt kért volna cserébe választási koalíció esetén.

A románság körében amúgy az átlagosnál nagyobb választási részvétellel lehet számítani, és ez nagy mértékben befolyásolhatja a magyar eredményeket is.

Bár a közvéleményben egyre erőteljesebb az erők egyesítése iránti igény, a politikai szereplők egyelőre nem így látják. Toró T. Tibor, a Néppárt elnöke szerint „az idők járása” nem kedvez a magyar összefogásnak az őszi parlamenti választásokon. Egyrészt az RMDSZ pártérdeke, hogy megőrizze a parlamenti képviselői monopóliumát még akkor is, ha a nemzetpolitikai érdek – az autonómiaprogram érvényesítése és egyéb fontos stratégiai szempontok – az összefogás felé mutat. „Másrészt – tartja Toró – Szász Jenő MPP-elnök hangzatos »nemzeti válogatott«-retorikája mögött nincs erkölcsi fundamentum és valós tartalom. MPP-s barátainkat annyira leköti az egyébként fontos és szükséges belső szervezeti átrendeződés, annyi az ismeretlen az MPP jövőjében, hogy nemigen tudtuk, kivel kellene egyeztetnünk az új vezető csapat által is betartandó választási megállapodás tartalmi kérdéseiről.”

Az MPP vezetői azt sérelmezik, hogy őket sem az RMDSZ, sem a Néppárt nem kereste meg a választási koalíció kérdésében. A polgári párt a nyár folyamán Magyarok Szövetsége név alatt javasolt hárompárti választási koalíciót, úgynevezett „nemzeti válogatottat”, amire azonban sem az RMDSZ, sem a Néppárt nem volt vevő. Az RMDSZ eleve elzárkózott a választási szövetség gondolatától, a Néppárt viszont csak olyan egységbe ment volna bele, ami megkerüli Szász Jenő pártelnököket. Egyes információk szerint egyébként Szász elnöki napjai megvanak számlálva. Székelyudvarhely volt polgármestere immár sem budapesti, sem hazai szövetségei bizalmát nem élvezi.

A szeptember 16-i határidő lejártával bizonyossá vált: az őszi parlamenti választásokra nem jön létre koalíció a három erdélyi magyar párt között, miután mindkét párt kizárja annak esélyét, hogy jelöltjeik RMDSZ-listán induljanak. Szász Jenő esetleges távozása után azonban létrejöhét választási megállapodás a Néppárt és az MPP között. A prognózisok 9–12 parlamenti helyet jósolnak a romániai magyarság képviselőinek, utána azonban a szereplőknek minden erőfeszítést meg kell hozniuk az új egység megteremtése érdekében.

CSINTA SAMU

A JOBBIKOS TAXISOFŐR ESETE LENDVAIVAL

Feltehetőleg nagyon fontosnak tűnt kellő beharangozása, ebből magyarázható a nagyméretű előzetes tv-ben és újságokban: Lendvai Pál szakértő dokumentációs filmet készített Magyarországról, melynek levetítését 2012. szeptember 26-án 22:30 órára hirdették meg az ORF2-es csatornán. Magyar körökben az idegességig fokozódó kíváncsiság előzte meg a nem egészen szokatlan „eseményt”, pedig meglepetést az okozott volna, ha ezúttal a szerzőpáros (Andrea Morgenthaler – Paul Lendvai) elért volna eddigi sematikus ábrázolásmódjától. Nem ez történt: az 55 perces film mindenben tükrözte „szellemi atyja” beállítottságát.

A kikezdehetetlen demokrata mezében tetszelgő professzor újfen ugyanazon hangnemben és hangsoron fuvallózott, amit tőle réges-rég megszokhattak a nézők. Az antik világban az általa szerkesztett és levezetett műsorok közelébe sem férközhetett másként gondolkodó, ill. a rendszer-változás körül megengedte egy-egy ellenzéki felépését, hogy annál jobban kidomboríthassa saját véleményét, ami „kritikus” megközelítésben valahányszor egyet igazolt: nem csupán Magyarországot, Közép-Európá besorolása, hanem az egész világrend egyedül az ő szemszögén keresztül jelenülhetett meg, rendkívüli módon szuggesztív módon, minden egyéb elfogadhatatlan, aminek alátámasztására nyomtatéku bebesuriant az érvelésbe egy-egy rasszista, antiszemita elhajlást mi több, a társadalmi rend veszélyeztetettségét érzékelhető bizonylat.

Nem férhetett kétség hozzá, milyen szándék vezérli Lendvait, amikor dokumentációja címé-

ül hangzatos Nemzeti illúziók – Magyarország búcsúja Európától? választotta. Vagyis nagy a veszély: Magyarország a demokratikus világrendet veszélyeztető álmokat kerget, amiből egyenesen következik a kérdésfeltevés alapján a szembehelyezkedés Európával (szerencsére kérdőjellel).

Lehet, akadt néző, aki máris magára zárta az ajtót és reszketve várta a rasszista magyar veszély betörését, mert lám-lám, Fischer Ádám is megmondta, hogy ő pedig fél Magyarországon, mert lépten-nyomon fenyegetettségnek van kitéve, de pl. a Club Rádió Váradí Júliája is hasonló jelenségeket észlel, azaz Magyarországon mindenki fél, különösen a másfajták (ander-sartig), amit Ungváry Rudolf nem győzött hangsúlyozni.

Közben operettjelenetekként vonulnak a katonák, túltáplált gárdisták rázzák öklüket, és mindent előntenek a magyar színek, szinte mindent beborító lepelként lebegve a tömegek felett. Orbán Viktor meg mondja a magáét, kioktatva az európaiakat. Mindaz, amit mond, orrfacsaró magyar nacionalizmus, ahogyan mondja, félelmet kelt. Hogy könnyebben megértse a gyantúlan néző, jobbikos taxisofőr magyarázza a helyzetet, hogy így meg úgy, s amit ő a maga primitív módján nem képes polgári szinten kifejtetni, arról többszörösen és megszállottan ad magyarázatot Ungváry Rudolf, valamikori 56-os forradalmár, aki 1957-ben még a kistarcsai internálótáborn is megjárta. Másik, patyolatliszta demokrata szemében nem is annyira a Fidesz, mint inkább Orbán Viktor a legveszélyesebb ember, mert folyton lázít és uszít, állandó feszültséget kelt és növeli az ellentéteket.

Folytatás a 2. oldalon

Határok nélkül FELSŐPULYAI XII. „KUFSTEIN” TANÁCSKOZÁS ZÁRÓNYILATKOZAT

Magyar örökség Nyugaton. Az anyagi és szellemi javak felderítése, számbavétele és megőrzése címmel 2012. szeptember 8–9-én rendezte meg az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége Felsőpulyai „Kufstein” XII. Tanácskozását. Társrendező volt a NYEOMSZSZ, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága, Oberpullendorf/ Felsőpulya városa valamint a Közép-burgenlandi Magyar Kultúregyesület.

A nyugati világban (Európa, Amerika, Ausztrália) felbecsülhetetlen értékű magyarok által teremtett, szerzett szellemi és anyagi javak rejlenek. Mára ezeknek a javaknak felderítése, számbavétele és megőrzése nemzeti feladat, amit csak átfogó és egybehangolt munkával lehet elvégezni. A Felsőpulyai XII. „Kufstein” Tanácskozás ennek a tárgykörnek ismertetését és megvitatását, javaslatok felvetését tűzte ki célul.

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége mint főrendező valamint a Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége kezdeményezésére olyan határozat született, amelynek értelmében konkrét lépések szükségesnek ezen magyar örökségnek számító javak felderítésére, számbavételére és leltárba vételére. Utóbbi adatbank útján történjen; az adatok ezáltal interneten minden érdeklődő számára hozzáférhetők.

A megnevezett feladat beindítása és ellátása egybehangolt szervezést és folyamatos munkavégzést tesz szükségessé. A NYEOMSZSZ közgyűlése a Tanácskozás

előtti napon a felderítési és számbavételi munkálatok beindítására és elvégzésére egy-egy országon belül külön (szakosított) munkacsoportot, és tervszerű szervezést javasolt. Ez az elvégzésre váró feladatok első foka, amelyet a NYEOMSZSZ vállal.

Emellett a virtuális értéktmentés mellett szükséges a javaknak mint nemzeti örökségnek tárolása, rendszerezése és hozzáférhetősége részben a lelőhelyeken – az ott élő magyarok javára – részben országonként egy-egy gyűtemény létesítésével. Ezen a téren fontos lenne a meglévő magyar intézmények, otthonok, egyházak bekapcsolása. A másként nem menthető javak megmentésére és tárolására magyar állami szerepvállalás szükséges.

A Tanácskozáson 16 országból mintegy 300-an vettek részt. A 16 előadást, ill. beszámolót záróműsor követte. Ennek keretében fellépett a Közép-burgenlandi Magyar Énekkar, külön műsorral Sudár Annamária és a Misztrál Együttes.

Vasárnap a közép-pulyai plébánia templomban. Dr. Vencser László Pál László kismartoni püspöki vikáriussal és Rómából Németh Lászlóval közösen mutatta be a szentmisét, melynek végén Dr. Kocsis Attila mint református lelkész szolt a hívekhez.

A Tanácskozás tanulmányi kirándulással fejeződött be Lockenhaus/Lékán.

A Tanácskozás résztvevői ismét felkérték az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségét a következő „Kufstein” Tanácskozás megrendezésére.

20 év után...

20 évvel ezelőtt, 1992. szeptember 9-én nyitotta meg kapuit a **Felsőőri Kétnyelvű Szövetségi Gimnázium** a burgenlandi magyarok és horvátok nyelvénéke valamint kultúrájának ápolása céljából. Ezzel megvalósult a két évtizede vágyott és várt lehetőség arra, hogy a magyar és horvát nyelvet az érettségi vizsgával lezáruló képzésben lehessen tanulni.

Az intézmény **Mag. Zsivkovits Martin** vezetése alatt működik megnyitása óta. A népcsoportnyelvek oktatásán túlmenően a legtöbb tantárgy tanítása két nyelven történik, tehát a magyar osztályokban magyarul és németül. Ennek során a különböző műveltségi területek szakszókincsét is elsajátítják a tanulók.

A burgenlandi magyarság számára ezzel a gimnáziummal az 1976-os népcsoporttörvény fontos pontja vált valósággá szinte a 24. órában. Tudvalevő ugyanis, hogy a nyelvhasználatban jelentős változás következett be Burgenland fennállásának eddigi 90 esztendejében. A gimnázium megnyitásakor már kevés burgenlandi fiatal beszélt anyanyelvi szinten a magyart. Mivel az 1989-es fordulat következtében emelkedett a nyelv presztízse, egyre többen kezdtek magyart tanulni, vagy a bizonyos szinten meglévő magyartudásukat bővíteni. Ma több olyan tanuló van, aki a népiskolában alaposabb képzést kap, otthon viszont kevésbé beszél a nyelvet. A mai szülő generációjának ugyanis nem volt lehetősége érettségijig felmerő magyartanításon részt venni. Mivel a XX. század második felében a magyarorszá-

gi politikai helyzet miatt sem volt attraktív ez a nyelv, sok szülő, aki ugyan a népcsoporthoz tartozik, nem tud gyermekével magyarul beszélni. Annál fontosabb az iskolai magyartanulás szerepe.

Az alsó tagozat heti négy és a felső heti három óráját számos nyelvgyakorlási lehetőség egészíti ki. 2001-ben indítottuk a magyar fordítóműhelyt a felsős osztályok számára, hogy a munkahelyi elvárásoknak még inkább eleget tudjanak tenni végzőseink. A közvetítő szerepet segítenek elsajátítani a fordítási gyakorlatok. A nyelvi hetek, nyelvi versenyek, színházlátogatások és diákszerék mind-mind fejlesztik a tanulók nyelvtudását is.

Egy intézmény sikerét és színvonalát az eredmények mutatják. Statisztikákkal ugyan nem szolgálhatunk, de a visszajelzések alapján tudjuk, hogy végzettjeink megállják helyüket a munkahelyükön, az egyetemeken és főiskolákon. Magyartudásuk számos állásban előnyt, jobb esélyt jelent, és a népcsoport tagjai visszatérnek Burgenlandba, és elősegítik az itteni magyarság fennmaradását. 20 év után már kollégáink sorában köszönthetjük egykori diákjainkat, és a különböző magyar szervezetek, egyesületek munkájából is kiveszik részüket, megteremtve ezzel a kultúra továbbadásának lehetőségét.

Ez év tavaszán, május 16-án hangulatos rendezvény keretében ünnepeltük iskolánk fennállásának 20. évfordulóját, valamint ünnepi évkönyv kiadásával emlékeztünk az eltelt két évtized eseményeire, sikereire.

PATHY LÍVIA

A JOBBIKOS TAXISOFŐR ESETE LENDVAIVAL

Folytatás az 1. oldalról

A dokumentáció csúcsteljesítménye Gyurcsány Ferenc volt miniszterelnök többszöri szóhoz juttatása; ő mint verbeli demokrata nem tiltakozik Orbánnal szembeni megvetését, sőt, gyűlöletét, vagyis ördögi módon összeáll az a kép, ami csak borzadállyal töltheti el a karosszékből szemlélődő polgárt.

Más nincs, vagy legalábbis nem jut(hat) szóhoz, mert nem fér(het) bele a Lendvai-féle prekonceptióba. A gyógyíthatatlan nárcizmusban szenvedő – ezúttal – „osztrák beteg” (áttelesen az Almássy-film angol betegére gondolva) ezúttal mégis csúnyán melléfogott: ennyi egyoldalúság, rosszindulatú túlzás még a legnagyobb nézőben is felkelti a gyanút: valóban ilyen Magyarország, ilyenek lakói, akik képesek voltak kétharmados többséghez juttatni a jelenlegi magyar kormányt?

A dicsélen szereplők valójában belefutottak szerepükbe, hiszen a filmvetítést követő klubbeszélgetésen már csak túlfűtött általánosságokra futotta erejükből, és még Ungváry Rudolf is kénytelen volt beismeri, hogy a film nem mutatja a teljes magyar valóságot.

Valójában ez a „2. menet” magyar-magyar egymás elleni feleselésbe silányult. A derekasan érvelő Pröhle Gergely államtitkár is az egyoldalúságok helyreigazításán fáradozott.

Lendvai igyekezett továbbra is fújni nótáját, de érződött, most már ő sem a régi, és kimondottan hátrányára vált Hans Kaiser, a Konrad Adenauer Alapítvány volt magyarországi megbízottjának utólagos (előzőleg nem szerepelt a műsoron) bekapcsolása, aki érintett kívülállónként cáfolhatatlanul helyükre rakta a dolgokat. Fellépése annál inkább is Lendvai ellen sült el, mert eme „jeles férfiú” – mintegy bízva Kaiser pártfogásában – többek között „bedobta”, Adenauer forog a sírjában, mi történik Magyarországon, hogyan támadja Orbán az uniót.

Lendvai Pálnak biztosan nem volt jó éjszakája, hiszen nem sikerült felkapaszkodnia a siker lovára. Meg kell hagyni, Renate Schmidt-kunz moderátorát valóban moderált, így aztán nem szabadult el a kedélyháború, igaz, Pröhle Gergely sem vesztette el pattanásig visszatartott önuralmát, úgy, hogy Váradi Júlia még pusztit is küldött neki a túloldaltól. Mégis feltárult a magyarországi ellentétek sokrétű szakadéka. Az államtitkár utolsó felszólalásában több higgadságot és kevesebb konokságot emlegetett a továbbiakban. A moderátor kérdésére-kérdésére pedig rábólintott: a magyar tv-nézőknek is legyen részük hasonlóan hangszerelt vitákban.

-kő-

A Napló postája

Ki kit nem szeret?

Kezembem a Bécsi Napló 2012. július–augusztusi összevont számával leültem egy kánikulai napon Szeged főterén, a Széchenyi téren egy padra az árnyas fák alá. Mellém ült egy idősebb úr, aki meglátva a folyóirat címfeliratát, megszólitott. Csodálkozott, hogy egyáltalán van ilyen lap. Be kell vallanom, számomra is meglepetés volt. Kérdezte, hol lehet hozzájutni. Csak azt mondhattam, hogy én egy ismerősömtől kaptam, aki részt vett a Tokaji Írótáborban. Erre indulatosan felállt, s elviharzott, ha jól értemem, „már megint az értelmiség, ezeknek minden...” szöveg kíséretében. Szívesen elbeszélgettem volna pedig vele. Kiváltképp azután, hogy a legelső mondatot elolvastam a fent említett folyóiratról:

„Nem szeretem a történészeket, olyanok, mint a rák: mindig hátrafelé néznek, azután már hátrafelé, fordítva is gondolkoznak.” Meghökkenítő ez a megállapítás. Személyemben nem érzem magam érintettnak, nem vagyok történész, bár mivel az egyetemen történelem szakon végeztem, történelemtanárként elmondhatom, hogy a történészek nem állnak távol tőlem. Ismerem és figyelemmel kísérem munkásságukat. Kétségtől mentesen tapasztalható nyugtalanító jelenségek. A kurzusunként „átírt” történelem olykor magának a tudományágnak az egzaktágát is kétségbe vonhatónak teszi. Mégsem tiédnek ilyen sommásan, mert igaztalanul bántanám meg azokat a történészeket, akik objektivitásra törekedve, a tényeket mélységesen tisztelve járták a maguk útját évtizedek irányváltásai közepette, akik megpróbálták témaválasztásukkal is kikerülni azt, hogy a direkt politizálás csapdái veszélyeztessék kutatómunkájukat, vagy akik már a rendszer-váltás előtt kutatnak néyes témákat, s amikor a nyomás lazulni látszott, kis példányszámú rangos tudományos folyóiratokban igyekeztek is publikálni eredményeiket.

A fent idézett mondatot szubjektív véleményként persze el lehet fogadni, csak azt tartom furcsának, hogy az illető nem vállalja nével a véleményét. A „munkatársunktól” megjelölés pedig

azt sugallja, hogy a szerkesztőség véleményét tükrözi. Csakhogy az impresszumban olvasható névsor a szerkesztőbizottság összetételéről olyan általán nagyra becsült tudósokat sorol fel Borbándi Gyulától Szakály Sándorig, akik, ha jól sejttem, nem értenének egyet ilyen megállapítással. Gondolom, az is kifejező erejű, hogy az első oldal első mondata. Ez is erősíti feltételezésemet.

Napjaink figyelemre méltó tendenciája a laikusok körében a történelem iránti érdeklődés feltámadása. Ez pozitív jelenség, de eligazodásukat nehezítik azok az érvelések, amelyek a szóban forgó cikket is jellemzik. Szerintem ugyanilyen hatása lesz Baranyai Mária: Kettőszakadt Magyarország c. könyvének, amelyre egy ATV-ben elhangzott beszélgetés hívta fel a figyelmet. (R.E. húzós) Ott el is hangzott, hogy őt nem fogják szeretni a történészek. Az igazi baj azonban az, hogy ezekre a szakma szabályainak meg nem felelő megnyilatkozásokra – indokoltan – nem reagálnak a történészek, s így egymás mellett elbeszélve mélyül a szakadék. A laikusok körében ez is növeli a bizonytalanságot.

Eljátszom a gondolattal: Vajon a kezdő jelenetben szereplő férfinak mi lenne a véleménye az ominózus mondatról? Ő valószínűleg nem sorolja magát az értelmiség körébe, kirekesztettné érezve magát, nem is szereti őket. Ha elolvashatna a mondatot, azt a következtetést vonhatná le, hogy az egyik értelmiségi nem szereti a másikat, hiszen aki írta a mondatot, nyilván értelmiségi, a történészek pedig a közvélekedés szerint azok. Ennek akár örülhetne is az említett férfiú, gondolhatná, utálják csak egymást.

Mi tartja életben és mi gerjeszti újra ezt a „ki kit nem szeret” játszmát, melynek nemrégiben egy olyan megnyilvánulását tapasztaltam, amit teljesen abszurdnak tartok. Egy országosan ismert személyiség hogyan ragadtathatja magát arra, hogy egy kiállítás megnyitó szónokaként ideológiai ellenfelel többszörösen köszörije a nyelvet? S ami igazán aggasztó, újra és újra felcsattant a taps, kifejezve a közönség egyetértését.

Darvas Anna

Ideiglenes rendelkezés

Dr. Heinz-Peter Schinzel bíró nem adott helyt a Központi Szövetségnek a Bécsi Magyar Iskolát érintő panaszos ügyében.

A Központi Szövetség az AMAPED-del és annak vezetőjével támadt vitát bírósági úton kívánta rendezni, mivel az érintett egyesület a Magyar Otthon szomszédságában helyiséget bérelt és ezt oktatási központtá nyilvánította. A Bécsi Magyar Iskola diákjainak és szüleiknek nagy része tájékoztatásukban követték a tanári kart, ami a Központi Szö-

vetség által fenntartott intézmény kisajátításának felelt meg.

A 2012. szeptember 7-i ideiglenes rendelkezés értelmében nem történt semmi törvénybe ütköző lépés, a szabadverseny pedig megengedi, hogy bárki hasonló vállalkozásba kezdjen, azaz nem védi semmi a hátrányos helyzetbe kerülőt. A Központi Szövetségnek – szerencsére biztató jelekkel – ezzel a méltatlan kihívással kell most megküzdnie az újja szervezett Bécsi Magyar Iskola továbbvitelében.

Együttműködés a Magyar Cserkészszövetség és a kormány között

(Budapest 2012. július 12.) Magyarország, a Kárpát-medence és a diaszpóra magyarságának összefogásában és a nemzet tudat erősítésében mindig nagyon fontos szerepet játszottak a magyar cserkészek. Ezért tartotta kötelességének a magyar kormány munkájuk támogatását – szögezte le Semjén Zsolt a Magyar Cserkészszövetséggel való együttműködési megállapodás aláírásakor.

A cserkészmozgalom 1912-ben jelent meg, s működése folyamán végig fontos szerepet töltött be a fiatalok nevelésében és a magyarságtudat erősítésében – emlékeztetett a miniszterelnök-helyettes. 1948 után azonban a kommunista diktatúra elvette a szövetség vagyontárgyait, ingatlanjait, s folyamatosan üldözte vezetőit – tette hozzá Semjén Zsolt.

A politikus arról is tájékoztatott, hogy a Magyar Cserkészszövetségnek komoly vagyona volt, melyet azonban a rendszerváltás után sem kapott vissza. A cserkészlet azonban nagyon fontos szerepet játszik a fiatalok nevelésében, a nyugati emigránsok magyarságtudatának megtartásában, valamint a határon túli magyarok identitásának erősítésében – sorolta a Magyar Cser-

készszövetség által végzett fontos feladatokat a miniszterelnök-helyettes.

Mindezek miatt a kormány úgy érezte, hogy kötelessége támogatni a munkájukat, ezért született meg az együttműködési megállapodás. Az együttműködés értelmében a kormány mindent megtesz annak érdekében, hogy a Magyar Cserkészszövetség nevét, logóját, illetve szimbólumait levédesse, hogy azzal senki se tudjon visszaélni – szögezte le a miniszterelnök-helyettes, hozzáfűzve: a megállapodás azt is biztosítja a Cserkészszövetségnek, hogy ha állami feladatot vállalnak át, akkor azonos költségvetési támogatást kapnak, mint a hasonló feladatokat ellátó állami és önkormányzati szervek.

A Magyar Cserkészszövetség olyan önkéntes szervezet, ahol a vezetők elszántságból, és az ifjúság iránti elkötelezettségből ingyen végzik feladataikat – fogalmazott Buday Barnabás, a Magyar Cserkészszövetség országos elnöke. A cserkészlet politikamentes, de nagyon örülnek annak, hogy a kormány felfedezte erőfeszítéseiket, s ezzel a megállapodással segíti munkájukat – jegyezte meg az elnök.

Megkezdődött a tanév a Bécsi Magyar Iskolában

Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége
Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich

BÉCSI MAGYAR ISKOLA®
WIENER UNGARISCHE SCHULE

A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/9.

A BMI szeptember 15-én tartotta tanévnyitóját és első szülői értekezletét. Az új tanévben több mint hetven magyar származásnyelvű gyermek és fiatal jelentkezett az iskolába. Húszan látogatják a bölcsődei és óvodai foglalkozásokat, ötvenen pedig az iskolai órákat. A heti oktatásra hétköznap délutánonként, a kététhetire minden második szombaton kerül sor. Az oktatás ingyenes. Az iskola munkájáról a <http://becsi.magyariskola.at/> című honlapon tájékozódhatnak az érdeklődők.

MITÉVŐK LEGYÜNK?

Ezt a kérdést ilyen megfogalmazásban általában tanácsalanságában szokta feltenni az ember. Vörösmarty viszont a számára már ismert választ előzte meg a kérdéssel:

*Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbékért.
Előtűnk egy nemzetnek sorsa áll.*
(Gondolatok a könyvtárban)

Nevezetesen az egyetemes magyarságot érintő létkérdések, amik nem csupán időszerűek, de egyben szükségszerűek is. Az önkivület évtizedei utáni eszméledéskor kérdezzük: Mi történt velünk? A kérdésfeltevés már önmagában hordozza mindazt, ami a mai állapotokhoz vezetett. Ezzel összefüggésben csupa miért nehezedik ránk. Miért a rossz közérzet, az összeférhetetlenség? Hogyan jutottunk idáig?

Helyzetünk felismeréséhez, helyünk meghatározásához pozitívumnak kell betudnunk, ha már képesek vagyunk kérdezni, rácsodálkozva önmagunkra, környezetünkre. Az eszméletét veszített ember, amikor magához tér, első kérdése: mi történt velem, hol vagyok?

Olyan súlyos traumákon estünk át és olyan helyzetekben, amikor a túlélés érdekében kielégítő volt az ösztönösség, mert gondolkodásra, mérlegelésre úgysem futotta, s ha egyáltalán igen, a reménytelenség, távlatok nélkülség falába ütköztünk.

Mégis kedvező lehetőségeket pillanthatunk meg: határokon belül és kívül tudunk egymásról, elfogadjuk egymást akár haszontalanul is, de folyton építjük kapcsolatainkat egymással. Egyre-másra rádöbbenünk, hogy a részek csonkák az egész nélkül, tehát nem mondhatunk le egymásról. Lehetőségessé vált a rákérdezés, de időstova a tájékozódás is. Az eltelt negyed század tanulságos lehet számunkra, mennyire lassan indul be a tudatos, célirányos élet. A folyamat hosszúsága abból is magyarázható, hogy évtizedeken át helyettünk határozottak rólunk, ilyen helyzetben nem csupán nehéznek, de veszélyesnek is bizonyult a gondolkodás, különösen, ha megkérdőjeleztük a reális szocializmus létjogosultságát. Ha nincs kiút, folyton visszacsúszunk a lejtőn, és csakis arra a következtetésre jutunk: kilátástalan a helyzetünk, hiszen minden szellemi és lelki tartalékból kifogyva és kifosztva legfeljebb az önámítás eszközeihez nyúlhatunk. A vések és dülások évtizedei múltán különös hajlamot érzünk a mesék, legendák világába való menekülésre, ami azt jelenti, hogy változtatlanul nem bíznunk a jobbulás folyamatosságában s ezért nem merünk szembenézi a valósággal. Pedig nekünk nem csupán meg kell tanulnunk élni

az adottságokkal, hanem azok jobbítására is kell törekednünk.

Mind az egyedi ember, mind pedig az egész emberiség számára elengedhetetlenek azok a fogódzók, amik nélkül legfeljebb sodródás az életünk. A nemzet mint életforma a közösségen belül, vagy gondolati, lelkiületi keret a nemzeti közösségen kívül többszörösen megkérdőjeleződött napjainkra. A valóság rácafoltt levonásához nem árt emlékeztetnünk arra, ki, milyen felismeréshez jutott az 1848/49-es szabadságharc leverése után, milyen tanulságokat vont le az eseményekből. Kemény Zsigmond Forradalom után (1850), majd Még egy szó a forradalom után (1851) c. munkájában rideg józansággal többek között úgy érvelt: tágitani kell horizontunkat. A helyes felismerés érdekében tehát nem beszűkülve, hanem tágabb összefüggésekben kell keresnünk és látnunk az eseményeket. Kossuth Lajos turini éveiben több tételt állított fel a kibontakozásra vonatkozóan. Ezek legelsője: visszaadni a nemzetnek elveszett önbizalmát.

Tájékozódunk kell visszafelé, hogy előre tekinthessünk. 1956, mint legújabb tragédiánk megértéséhez, a tanulságok levonásához nem árt emlékeztetnünk arra, ki, milyen felismeréshez jutott az 1848/49-es szabadságharc leverése után, milyen tanulságokat vont le az eseményekből. Kemény Zsigmond Forradalom után (1850), majd Még egy szó a forradalom után (1851) c. munkájában rideg józansággal többek között úgy érvelt: tágitani kell horizontunkat. A helyes felismerés érdekében tehát nem beszűkülve, hanem tágabb összefüggésekben kell keresnünk és látnunk az eseményeket. Kossuth Lajos turini éveiben több tételt állított fel a kibontakozásra vonatkozóan. Ezek legelsője: visszaadni a nemzetnek elveszett önbizalmát.

A logika azt tanítja, a helyes kérdésfeltevésben rejlik a helyes válasz. Ehhez viszont meg kell találnunk a tájékozódás gondolati és lelki összetevőit. Azokat a szabályokat, amik irányítják az emberi cselekedeteket, nem hagyva figyelmen kívül az érzelmei világot. A magyarságra egyfajta érzelmi túltengés jellemző, ügyelni kell tehát az egyensúlyra, igaz, vannak olyan helyzetek, amikor észérvek helyett a beidegződés, ráérzés segít előre. Napjainkban mindkettő elveszítette a másikkal szemben helyzeti előnyét vagy elsőbbséget. Ettől függetlenül funkcionálisan helyükre kell tennünk a dolgokat; végtére is meg kell tanulnunk, hogy a szívünkkel érezzünk és az agyunkkal gondolkodjunk, ne pedig fordítva. Ide sorolható egyik jellegzetes tulajdonságunk, hogy nem azt tesszük, ami szükséges, fontos, hanem amihez éppen kedvünk van.

Végso fokon amíg az egyik oldalon a ráhagyatkozás kínálkozik mentőövnnek, nem hanyagolható el a mérlegelés, megfontoltság, a belőlük kifejelesztett felelősség. Vagyis – és ez a szabadság és demokrácia értéktöbblete – a szabad elhatározáson alapuló fe-

lelősség annyit jelent, hogy vállaljuk cselekedeteink következményeit. Nem keresünk kibúvókat, a hibákat nem hárítjuk másokra.

Az említett fogódzók dolgában jutunk el az egyén és közösség összefonódásának kérdéséhez. Olyan világrendszerben élünk, amikor a tömegtársadalmak kiszolgáltatottságában védekezésül keresi az egyedi ember személyes önállóságát, elfeledkezve arról, hogy mint egyén társultan, közösségileg valósíthatja meg személyiségét. Ebben az értelemben a hit és erkölcs kettőssége szabja meg az egyén és közösség egymásra ható kölcsönösségét. Más szóval viszonylagos az öncélúság elve: az egyén a közösségért van, a közösség pedig szervezettel biztosítja a személyiség kibontakozásának, megvalósulásának feltételeit. A kölcsönösség nem lehet véletlenszerű, esetleges, hanem állandóan ható folyamat.

Visszatérve a kérdésfeltevésre kézenfekvő a csüggedés, kishitűség, nemde a magyarságnak az 1867. évi – amúgy is sokszor vitatott – kiegyezés óta alig volt része sikerélményben. Érthető Ádám kétkező szava a történelmi megtapasztalásokkal terhelten gondolni a jövőre: *Csak az a vég! – csak azt tudnám feledni!* A jövő kilátásai valójában fékezhetik vagy éppenséggel sarkallhatják cselekvőkészségünket. Minek küzdeni, ha újabb bukás réme leskelődik ránk? Madách Isten szájába adja a rejtélyes vigaszt: *Mondottam, ember, küzdj és bízza bízzál!* Ezen a síkon már nem a jó vagy rossz hangulat, észérvek szabják meg a lépést, hanem az élniakarás törvényszerűsége. Vagyis – bármiként is alakuljon sorsunk – *az élet kitűzelem. Szaz ember célja e küzdés maga.* Ennek a bölcsességgnek kell felfognunk mélyebb értelmét, hozzá igazítani életünket, alakítanunk pályánkat, végezünk dolgainkat. Ilyen tudattal felvértezve Camus Sziszüphuszaként akár boldogok is lehetünk.

Madáchot megelőzően Deák Ferenc személyes meggyőződésből jutott erre a szellemi-lelki magaslatra. A Védegyet ügyében így nyilatkozott Kossuthnak: *„Tudod Te, hogy régen remény nélkül állók én veletek és közöttem a csatatéren, de a siker reménye nélkül is kész vagyok küzdeni, mert ezt becsület és kötelesség parancsolja.”*

Hasonló pályán mozgott József Attila gondolatvilága, sőt, parancs helyett szabadon, önszántából állította egymás mellé – egymással szembe – a jó és rossz ellentétpárját. Az írásjelekre ügyelve kiolvasható, mit vallott magának:

*Mért legyek én tisztességes? Kiterítenek úgyis!
Mért ne legyek tisztességes! Kiterítenek úgyis.*
(Két hexameter)
A mindennapok gyakorlatában döntéseinkben, cselekedeteinkben hatniuk kell a megtapasztalások-

Edít oszloppal (2009)

nak, példának, ami elmélyült művelődéssel elérhető el. Mint ahogy a technika világában magunkévá kell tennünk a gépek, készülékek, műszerek kezelésének, működésének minden fortélyát, az emberi élet harmonikus alakításához is meg kell tanulni és alkalmazni a „szabályokat”.

Múlt – jelen – jövő arányaiban ne a kényszerűség, esendőség, netán a csüggedés, félelem uralják világképünket, hanem a felelősséggel párosult, szabad elhatározáson alapuló meggyőződés. Közösségileg, a magyarság viszonyulási rendszerében – nevezetesen a kisebbségek vonatkozásában – tételtként elfogadható Németh László megközelítése: *a kisebbség kiváltsága, ha elit tud lenni.*

Széchenyi lelki független embereiként ezt az utat kell kijelölnünk, ezt az utat állandóan szélesítenünk, ezen járnunk magasabb erkölcsi meggyőződésből, ami egyúttal – Jan Assmannra utalva – újrafelfedezést, újjá születést jelent és történelmi távlatokat nyit számunkra. Szent István Intelmei szerint *Lám gyenge és esendő az egynyelvű és egyerkölcsű ország.* Ennek szellemével azonosulva új távlatok nyílnak számunkra. Ebben rejlik a magyarság európai szellemisége és hivatása. Ennek az európaiságnak megvalósítása hosszú távon valóságos történelmi léptekű cél.

Valóban, újra tágitanunk kell látókörünket, erre a magaslatra kell feljutnunk állandó művelődéssel, körültekintéssel, új nemzedékek nevelésével, ami a tanintézetek feladata, a pedagógusok hivatása.

Émlékeztető intésül álljanak itt Radnóti Miklós ismert sorai:

*(Nem bírta hát...)
Ember vigyázz, figyeld meg jól világot:
ez volt a múlt, emez a vad jelen, -
hordozd szivedben. Éld e rossz világot
és mindig tudd, hogy mit kell tenned érte,
hogy más legyen.*

DEÁK ERNŐ

Magyar örökség Nyugaton

XII. „Kufstein” tanácskozás

Az ide, szeptember 8-9-én Felsőpulyán tartott tanácskozás – témáját tekintve – folytatása volt az előző kettőnek. 4 évvel ezelőtt az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége mint főrendező a tanácskozás vezérmotívumának a szövvényban élő magyarság feltérképezését, helyzete elemzését, fennmaradása esélyeinek mérlegelését határozta meg. Két éve a szellemi eszköztárat tekintettük át a résztvevők, míg idén az anyagi és szellemi javak felderítése, számba vétele és megőrzése volt a tanácskozás központi gondolata.

A megjelenteket szívélyes szavakkal üdvözölte Felsőpulya polgármestere, Rudolf Geissler nagy megtiszteltetésnek tartva, hogy otthont adhattak a 12 országból érkezett több mint 200 résztvevőnek, akiket a magyar nyelvhez és kultúrához való ragaszkodás köt össze, éljenek bár a világ különböző részén. A polgármester büszkén jelentette be, hogy a városban élő magyar kisebbség iránti tolerancia jegyében júniusi ülésén az önkormányzati testület döntött a város pecsétjének kétnyelvűsítéséről. A tényt köszöntőjében aláhúzta Deák Ernő, a Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének elnöke is, arra biztatva a jelenlévőket, vigyék híret a nagyvilágba, hogy Felsőpulyán az osztrákok és a magyarok európai módon keresik a helyes utat és azt vallják, baráti szavakkal könnyebben megértik egymást a nemzetiségek, mint vagdalkozva. Kulman Sándor, a város szülötte a burgenlandi magyarok nevében köszöntötte a vendégeket. Hans Niessl képviseletében Klaudia Friedl képviselő tolmácsolta a tartományfőnök jókívánságait és azon üzenetét, miszerint a jövőben is támogatni fogják ezt a tanácskozást.

Az előadók sorát Kocsis Károly, az MTA tagja, a Miskolci Egyetem Társadalomföldrajzi Tanszékének vezetője nyitotta meg. Beszélt többek között a múltban és a jelenben a nagyvilágban szétszóródott magyar tudósokról és arról, hogyan próbálja meg őket az MTA felkutatni, felvenni velük a kapcsolatot illetve haza csábítani legalább a fiatal szellemi potenciált. Az Országos Széchenyi Könyvtárban és az Akadémiai Könyvtárban fellelhető kincsekről, ezek sorsáról, megóvásáról három előadás is elhangzott (Babus Antal, Bánfi Szilvia, Lukács

Bea), és külön hangsúlyt kapott az a kérdés, hogy a külföldi hagyatékokban, magánarchívumokban lévő magyar dokumentumokat juttassák el a nevezett intézményekbe. Bakos István budapesti társadalomtudós a nyugati magyar örökség magyarországi fogadtatásáról szólva leszögezte: valószínűleg a Lezsák Sándor által alapított Lakiteleki Népfőiskolán van a legnagyobb magyar emigráns gyűjtemény. Mint elmondta, a magyar állam 1990 óta Magyar Örökség-díjjal jutalmazza a külföldön eredményesen tevékenykedő magyar szervezeteket és intézményeket, s remélhetőleg hamarosan a „Kufstein” Tanácskozás is bekerül ebbe a szellemi múzeumba.

Az Egyesült Államok-beli Papp László az amerikai magyar emigráció 20. századi történetét vázolta fel az a konkluzióval, hogy az anyarság hatathatos szakmai támogatása nélkül a „kinti” gyűjtemények, dokumentumok elvesznek, a diaszpóra pedig képtelen lesz fenntartani magát. A Nagy-Britanniából érkezett Pátkai Róbert arról számolt be, hogy magyarságukat elsősorban az 56-os értelmiségi emigránsok tartották meg, s hogy 89 után hatalmas és értékes iratanyagot juttattak el a Petőfi Irodalmi Múzeumnak. A Szabó Magda magyar kultúrdiplomataként a világban fellelhető magyar kulturális értékek megismerésének fontosságát hangsúlyozta, feladatul ajánlva ezek beiktatását a magyarországi iskolai tantervbe. A külföldi, de nem közismert magyar emlékhelyek és tárgyi értékek témakörében hangzott el beszámoló az olaszországi (Csorba László, Németh László), a svédországi (Feldőti Emese), a hollandiai (Piri Zoltán) és a németországi (Kucsera János, Szilágyi Szabolcs) jelölésében. Végül a Duna TV vezérigazgatója, Dobos Menyhért az általa vezetett közszolgálati médium egyes, a témába vágó műsorait vette számba. A szinte az egész világ magyarságáról képet adó tanácskozás befejeztével a Közép-Burgenlandi Magyar Énekkar valamint a Misztrál együttes – Sudár Annamária klasszikus és kortárs verseket bemutató műsora szórakoztatta a vendégeket. Vasárnap, 9-én Lockenhaus-Lékára a Nádasdy-család emlékhelyeit mentek felfedezni a vendégek. És szinte mindenki azzal az elhatározással indult haza, hogy két év múlva ismét résztvevője akar lenni a „Kufstein” Tanácskozásnak.

NAGY-BABA ILDIKÓ

Megalakult: a Kárpát-medencén Kívüli Magyar Tudományosság Albizottsága

Magyar örökség Nyugaton – Anyagi és szellemi javak feltárása, számbavétele és megőrzése címmel rendezte meg a **XII. „Kufstein” tanácskozást Oberpullendorf/Felsőpulyán** 2012. szeptember 8-9-én az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége. A Nyugat-európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ), a Közép-burgenlandi Magyar Kultúregyesület és Felsőpulya város mellett a rendezvény társszervezője volt a Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága is. A nyitó előadást **Kocsis Károly** elnök tartotta *A magyarság jelenléte a nyugati világban, elsősorban a tudományok területén* címmel.

A konferencia előtt, szeptember 7-én közgyűlést tartott a NYEOMSZSZ. A közgyűléshez kapcsolódóan sor került a **MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága (MTK EB) Kárpát-medencén Kívüli Magyar Tudományosság Albizottságának (MTKK AB)** első ülésére. Az MTK EB elnöke, Kocsis Károly akadémikus röviden tájékoztatta a résztvevőket az elnöki bizottság tevékenységéről, amelyet a NYEOMSZSZ tagszervezetek elnökei nagy érdeklődéssel hallgattak. Elmondta, hogy a Kárpát-medencén kívül Európában és Észak-Amerikában élnek a legnagyobb számban magyar és/vagy magyar származású tudósok, ezért az albizottság munkáját a jövőben két társelnök fogja majd össze. Az európai régió társelnökévé **Gosztonyi Györgyöt** (Németország), az Európán kívüli régió társelnökévé **Bergou Jánost** (Amerikai Egyesült Államok) kérte fel. A felkérést mindketten elfogadták.

Az MTKK EB ülését **Kovács Győző** professzor Neumann Jánosról tartott előadása zárta.

Szeptember 8-án megbeszélést tartott az MTK EB elnöke, az MTKK AB két társelnöke,

az MTA Határon Túli Magyarok Osztályának vezetője (Tarnóczy Mariann) és munkatársa (Kulcsár-Szabó Enikő). Megállapodtak abban, hogy bővíteni kell az MTA köztestülete külső tagságának körét, ehhez szükség van arra, hogy a Kárpát-medencén kívül élő, nem magyar állampolgársággal nem, de tudományos fokozattal rendelkező magyar és/vagy magyar származású, illetve magyar vonatkozású témákkal foglalkozó kutatók, tudósok tájékoztatást kapjanak a lehetőségről és a tagsággal járó, alábbi előnyökről:

- elnyerik a magyar „tudományos állampolgárságot”,
- folyamatos tájékoztatást kapnak a magyar tudományos életéről az MTK EB E-hírlevelén keresztül,
- jelentkezhetnek az MTA Adattárába (AAT), amelyben szerepelni fog az MTA valamennyi rendes, levelező, köztestületi, külső, tiszteleti és külső köztestületi tagja, a tagok a felvételt követően felhasználói nevet és jelszót kapnak, így hozzáférhetnek az adatbázishoz,
- részt vehetnek az MTA tudományos osztályainak munkájában,
- pályázhatnak a magyarországi kutatómunkát támogató Domus ösztöndíjra.

A társelnökök jelezték, hogy jelentős azon csak magyar állampolgársággal rendelkező tudósoknak, kutatóknak a száma, akik Magyarországot határain kívül élnek és dolgoznak, a hatályos akadémiai törvény értelmében azonban csak a magyarországi köztestületbe jelentkezhetnek, holott tevékenységük alapján inkább a köztestület külső tagjai között lenne a helyük. Változó világunkban számítanunk kell arra, hogy számuk emelkedni fog, ezért célszerű lenne a külső köztestületi tagság állampolgársággal kapcsolatos feltételének megváltoztatása.

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

GAZETA POLSKA (PL)

Kisebbségek tanácskozása Csehországban

A Csehországi Lengyelek Szövetsége rendezte meg Tisínben a kisebbségek jogi helyzetével foglalkozó konferenciát, melynek témája volt. *A nemzeti kisebbségek jogi helyzete Közép-Európában tegnap és ma, elmélet és gyakorlat.*

A szlovákiai magyar kisebbséget és a szlovákiai helyzetet bemutató előadás a kétnyelvűség tárgyi és írásos emlékeit vonultatta fel az első Csehszlovák Köztársaság megalakulásától a közelmúltig.

A másik előadás a magyarok és szlovákok közti nemzeti megbékélés alkotmányos feltételeiről szólt. Felvázolta azokat a lehetőségeket, amelyeket az új évszázad teremtet a folyamat előrelendítéséhez. A nemzetközi és hazai jogi szabályozás problémakörét a lengyel és cseh egyetemek oktatói valamint a Lengyelországon belül élő nemzeti kisebbségek képviselői részletezték.

Russia BEYOND THE HEADLINES (RU)

Területi vita gazdasági következményekkel

Folynak a tiltakozó akciók azóta, hogy Tókió bejelentette a vitás terület, a Senkaku-szigetek államosítását szeptember 11-én.

Számos szakértő figyelmeztet arra a veszélyre, hogy Peking és Tókió területi vitája a két ország teljes értékű kereskedelmi háborúját válthatja ki. Egyes kínai médiák a japán áruk behozatalának tilalmát sürgetik. Követelések hangzanak el arra vonatkozólag is, hogy Kína szüntesse be a japán ipar egyik legfontosabb nyersanyaga – a ritka fémek – japán exportját. Nyílt gazdasági szembenállást mindkét fél megszenvadné.

A kínai tömeges tiltakozó akciók következtében Kínában egy időre bezárták több japán társaság, többek között a *Panasonic*, a *Canon* üzemait. Egy kereskedelmi háború veszéllyel járna Japán számára, mivel az ország nagyobb mértékben függ Kínától. Kínának azonban szintén veszteségekkel kell számolnia, mert Japán nagy befektetéseket tett a kínai gazdaságba. Üzemeket épített, nagyrészt gyártósorokat, ahol nem magas szakképzettséggel rendelkező kínaiak dolgoznak. A gyárak bezárása oda vezethet, hogy az emberek a városból visszatérnek a falvakba, ahol pedig nincs számukra munkahely.

Csökkennek a kínai gazdaságba irányuló külföldi befektetések. Japán majdnem felére csökkentette befektetéseit, bár az általános visszaesés mindössze 1,5%-ot tesz ki – jelenti a *Bloomberg*. A pénzeszközök visszaáramlásának fő oka a Kínában tapasztalt növekedési színvonal visszaesése, a Japánnal való konfliktus eszkalálása a befektetők kedvét szegheti.

LA PRESSE (CA)

„Éber sas-2012” közös gyakorlat

Fel kell készülni arra a lehetőségre, hogy terroristák utasszállító repülőgépet rabolnak el. Ez a célja annak a közös gyakorlatnak melyet az Amerikai Egyesült Államok, Kanada és Oroszország „Éber sas-2012” néven tartott Alaszkában és Oroszország távol-keleti részén.

Az Észak-amerikai Légvédelmi Parancsnokság a NORAD és az orosz katonák a gyakorlat során közösen dolgozzák ki a terroristák támadásának visszaverését, az elrabolt gép kíséretét és a gépek ellenőrzését.

A NORAD értékelése szerint a gyakorlat elősegíti az amerikai világűrvédelmi rendszer és Kanada, valamint az orosz légierő együttműködését. Ezek a nemzetközi gyakorlatok hozzásegítik a különböző országokat ahhoz, hogy ne hasson sokkolóan, ha bekövetkezne valamilyen rendkívüli eset. A terrorizmus problémája mindenkit fenyeget, csak a formák és a méretek változnak. Az „Éber sas-2012” gyakorlat aktuális, mert a helyszín több állam határai körüli terület.

A nemzetközi manővereket az idén már harmadszor tartják meg. Először 2010-ben került sor ilyen közös gyakorlatra.

Demari.fi (FI)

Oroszország és Finnország együttműködése

Az utóbbi években fejlődik a két ország gazdasági együttműködése, annak ellenére, hogy a politikai párbeszéd gyakran nem kielégítő.

A közös határ adta lehetőség, hogy 2011-ben a kétoldalú kereskedelmi forgalom közel 14 milliárd euró volt. Finnország kereskedelmi partnerei között Oroszország szerepel az első helyen.

A két ország közös projektje a gyorsvasút, mely Szentpéterváron keresztül halad. Az utóbbi években fejlődik az energetikai együttműködés is. Oroszország például nem emelte a hengeres nyersfa vámját Finnországgal szemben. A gazdasági kapcsolatok fejlődése különösen a kishatárforgalmi szinten jelentős.

A politika terén vannak érzékeny pontok. Ilyen a vízummentesség és az állampolgárság kérdése.

United Nations (AT)

Magyar szakértő Bosznia-Hercegovinában

Bosznia-Hercegovinában élő különböző kisebbségek emberi jogainak helyzetét vizsgálta szeptember 2. felében Izsák Rita, az ENSZ kisebbségi ügyekért felelős független szakértője. A hivatal célja, hogy elősegítse és vizsgálja az ENSZ kisebbségeket érintő előírásainak betartását.

A szakértőnek meg kellett vizsgálnia azt, hogy az országban élő kisebbségek milyen mértékben tudnak részt venni a politikai és gazdasági életben. Képet kellett alkotnia a nemzeti, vallási és nyelvi kisebbségek, oktatással és kultúrával kapcsolatos helyzetről. A három államalkotó nemzet (bosnyák, szerb és horvát) azon tagjait is vizsgálta, akik saját körzetükben kisebbségként élnek.

Az ENSZ-megbízottnak a terepen, a mindennapi életben tapasztalható körülményekkel is meg kellett ismerkednie. Ennek érdekében elátogatott az ország több fontosabb régiójába, Sarajevó mellett Banja Luka, Mostar és az északi határon található Brcko is az útiterv részét képezte. Ezeken a helyeken beszélgetett a kormányzati és helyi tisztviselőkkel, civil szervezetek munkatársaival és a kérdéses közösségek tagjaival egyaránt.

EUROPEAN PARLIAMENT (FR)

Szolidáris az erdélyi magyarsággal az EP

A nemzeti kisebbségüggyel foglalkozó frakcióközi munkacsoport (intergroup) csütörtökön állásfoglalásban vállalt szolidaritást a másfél milliós erdélyi magyar közösséggel a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium ügyében. Ezt a hírt adta a sajtó tudtára Tabajdi Csaba, EP-képviselő, a munkacsoport társelnöke.

Szerinte megengedhetetlen a lassan haladó visszaszolgáltatási folyamat elakadása. A Romániában élő magyar nemzeti közösség identitásának és kultúrájának megőrzéséhez rendkívül fontos a közösségi ingatlanok visszaszolgáltatása. Mielőtt Románia 2007-ben csatlakozott az Európai Parlamenthez, az intézmény számos alkalommal felszólította a román hatóságokat a rendszerváltás óta húzóódó eljárások felgyorsítására.

Az állásfoglalás szerint ez az eset a romániai törvényes visszaszolgáltatási folyamat megtorpanását jelenti, precedenst teremthet annak megghiúsítására. Országszerte több száz olyan visszaszolgáltatott ingatlan van, amelyben oktatási intézmény működött, és ezek mind veszélybe kerülhetnek.

A Kisebbségi Frakcióközi Munkacsoport állásfoglalása leszögezi „az európai nemzeti etnikai és nyelvi kisebbségi közösségek képviselői, szolidaritást vállalunk a másfél milliós romániai magyar közösséggel, mely kiáll közösségi és egyházi tulajdona, valamint a munkájukat jóhiszeműen végző szakpolitikusi mellett”.

Az intergroup felszólítja a román hatóságokat az államosított ingatlanok visszaszolgáltatását célzó restitúciós folyamat folytatására, összhangban Románia uniós csatlakozáskor vállalt kötelezettségeivel.

Elkötelezetten a külhoni műsorokért
Létrejött az MTVA Kós Károly Kollégiuma

A Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap tanácsadó testületet hozott létre a külhoni tematikájú műsorok segítésére. A grémium az erdélyi építész, író és politikus, Kós Károly nevét vette fel.

A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény a közszolgálati médiaszolgáltatás céljait között tartalmazza a határon túli magyarság kulturális igényeinek szolgálatát, a nemzeti önazonosságuk és anyanyelvük megőrzésének elősegítését, valamint az anyaországgal való szellemi kapcsolattartás erősítését is. A jogszabály szellemében az **MTVA 2012. július 24-én** a külhoni magyarsággal foglalkozó műsorok elemzését és segítését végző bizottságot, **kollégiumot hozott létre. A testület tizenegy tagjából hét fő a külhoni** magyarságot képviseli, három fő az MTVA, egy pedig a Duna Televízió Zrt. munkatársa. Böröcz István vezérigazgató az elnöki teendők ellátására **Barlay Tamást**, a Vallási, kisebbségi és határon túli műsorok főszerkesztőjét, a titkári feladatokra pedig

Havasi János kabinetvezető-helyettest kérte fel. A Kollégium névválasztása is szimbolikus: az erdélyi polihisztor, **Kós Károly nevét** vette fel.

A **Kós Károly Kollégium** alakuló ülését 2012. augusztus 28-án tartotta.

„Az elmúlt évtizedekben a határon túli magyarságot bemutató műsorok fokozatosan háttérbe szorultak, így az **összmagyarság hiteles bemutatása is csorbult** – indokolta a testület megalakítását **Böröcz István** vezérigazgató. – A **Kollégium megalakítása másfél éves külhoni munkánk egyik legfontosabb eredménye, a testület létrehozásával a köz-média régi adósságát törleszti.**”

A Kollégium feladatai között szerepel a határon túli magyaroknak szóló **műsorszámok figyelemmel kísérése** és minőségének elemzése, a **külhoni műhelyek** munkájának segítése. A testület tagjai szem előtt tartják, hogy a közmédia valósan mutatja-e be a határon túl élő magyarságot, különös figyelmet fordítanak arra, hogy a műsorokban rendszeresen megjelenjenek a róluk szóló információk.

Mikes Kelemen „hamvainak”
szimbolikus temetése Zágónban

A Magyarországon bejegyzett Rodostó Alapítvány elnöksége és a székelyföldi Zágón község (ma: Zagon, Románia) polgármestere, Kiss József 2011-ben elhatározta, hogy az 1711 után II. Rákóczi Ferenc fejedelemmel önkéntes száműzetésbe vonult Mikes Kelemen hamvait hazahozzák Rodostóból (ma: Tekirdag, Törökország), és méltó végtisztességben részesítik. (A szabadságharc vezetőit: Rákóczi Ferenc fejedelmet, Bercsényi Miklóst és másokat szintén Rodostóból, de nem az említett temetkezési helyről hozták haza 1906-ban.)

A kuruc emigráció elhunyt tagjainak nyugalomhelyét, a „Magyar temetőt” a 19. században felszámolták. Az ott elhaltolt menekültek földi maradványait – köztükt az 1761-ben elhunyt Mikes Kelemenét – közös sírba helyezték a tekirdagi hatóságok. Az új temetőhelyet a 20. században már nem tartották számon, hamarosan elfedte a terjeszkedő város.

A kegyeleti „vállalkozás” 2011 októberében mégis megvalósult. A magyar-erdélyi csoport tagjai összegyűjtöttek néhány mareknyi földet a „Magyar temető” helyén, kicsiny koporsóba helyezték és hazavitték Zágónba. A szimbolikus temetésre 2012. augusztus 25-én került sor. A Mikes-család kúriájának kertjében felravatalozott „hamvak” előtt ökumenikus tiszteletadás keretében rótták le a kegyeletüket a hely-

béliek, valamint Kovászna megye, Magyarország és Zágón testvértelepüléseinek küldöttei. A koporsót huszárok vitték végig a község utcáin, halkan szóló gyászdallamok, fekete-pirosba, meg fekete-fehérbe öltözött iskolás lányok és fiúk kíséretében. Mögöttük a tömeg, mintegy négyszáz ember haladt, emlékezett a helység jeles fiára. A menet a szélső házak mellett létesített „Mikes emlékpark”-ban állt meg, a család egykori gazdasztízi lakása és Mikes Kelemen szülőháza helyén felállított emlékműnél. A koporsó földbe helyezése előtt a község elöljárója, Magyarország kormányának képviselőtében Harrach Péter, a romániai magyar diplomáciai testület vezetője, szakavatott irodalomtörténész és a testvérvárosok küldöttei méltatták a Rákóczi Ferenc mellett 17 éves korától a fejedelem haláláig (1735) apródként, majd kamarásként szolgáló Mikes Kelemen életútját. Kiemelték ura iránt érzett szeretetét, példa értékű hűségét, tisztességét és nagyszerű irodalmi teljesítményét, a „Törökországi levelek”-et, amellyel beírta nevét köz- és irodalomtörténetünkbe egyaránt. Ott nyugszik immár ahol apja, Mikes Pál, fia születésekor két tölgyfát ültetett emlékül. Az egyik még ez évben is kihajtott, a másik már kiszáradt, ám egy szobrász keze nyomán felidőzi a székely ifjút a család kúria kertjében.

VARGA JÁNOS (Budapest)

65. SZÜLETÉSNAPJÁT ÜNNEPELTE
A KANADAI MAGYAR ÉLET

Augusztus utolsó hétvégéjén ünnepelte a lap fennállásának 65. évfordulóját. Mint minden ünnep, egy ilyen jeles évforduló is, nem csak összegzésre ad alkalmat, hanem arra is, hogy találkozhassanak a barátokkal, a lap támogatóival. „De a legnagyobb örömet mégis az a tudat adja minden munkatársnak, hogy az idegen nyelvi környezetben ilyen hosszú időn át hittel és reménnyel

tudtuk életben tartani a magyar szót azoknak, akiknek továbbra is szükségük van arra, hogy anyanyelvükön olvashassák az aktuális híreket, a magyar eseményeket. Ez már csak azért is fontos, mert a világháló csábítása ellenére tehát mégis van igény egy tartalmas hetilapra kézbe venni” – írja Somorjai Ágnes főszerkesztő. Gratulálunk laptársunknak. A Bécsi Napló szerkesztői

A Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége Közgyűlése

NYILATKOZAT

A SEPSISZENTGYÖRGYI REFORMÁTUS SZÉKELY MIKÓ KOLLÉGIUM ÜGYÉBEN

A Református Székely Mikó Kollégium visszaállamosítására tett kísérletében a Ponta-kormány ismételten igazolta, hogy **semmibe veszi a területén élő magyar kisebbség szellemi és kulturális örökségét, semmibe veszi a tulajdonhoz való jogot, az egyházak függetlenségét**, és erőfitogtatóan, diktatórikus módszerekkel **próbálja megtörni** és félelembbe, beletörődésbe sodorni a **magyar kisebbség tagjait és intézményeit**.

• Nyugat-Európában élő magyarokként aggodalommal kísérik a Victor Ponta vezette kormány magyarellenes tetteit. Úgy gondoljuk, hogy a Mikó-ügy előfutára vagy kísérlete egy tágabb, a magyar kisebbség és a hozzá tartozó egyházak tulajdonát képező értékek visszaállamosítására.

• Tiltakozunk minden olyan döntés és ítélet ellen, amely jogtalanul fosztja meg az erdélyi magyar közösséget és egyházait anyagi, kulturális és szellemi javaitól!

• Követeljük az ügyben hozott bírósági ítélet visszavonását, a Református Székely Mikó Kollégium visszajuttatását a Református Egyháznak, a restitúciós bizottság tagjainak felmentését és minden más, a Székely Mikó Kollégiummal kapcsolatos büntetés eltörlését.

• Követeljük, hogy az ügyben felelőtlenül, rosszindulatúan, felső politikai nyomásra döntést hozó buzai bíró ellen indítsanak felelősségre vonási eljárást hamis vádakon alapuló döntés meghozatalában, ill. közösség elleni izgatás és minősített lopás elkövetésének alapos gyanúja miatt.

• Követeljük, hogy biztosítsák és tartsák tiszteletben az erdélyi magyarság, mint közösség jogait, kötődését kulturális, szellemi és anyagi javaihoz!

• A Közgyűlés teljes mértékben egyetért a szeptember elsején Sepsiszentgyörgyön elfogadott Igazság Napja kiáltvánnyal, és csatlakozik az IGEN-t kiáltókhoz.

A Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége (NYEOMSZSZ) Közgyűlése Felsőpulya/Oberpullendorf, Ausztria, 2012. szeptember 7.

A CENKI ISTVÁN-NAP

Széchenyi István születésnapján, szeptember 21-én mutatták be stilszerűen Budán, a Széchenyi Könyvtárban Kő András: A cenki István-nap – Vendégségben Széchenyi Istvánnál című könyvét. Tartalma röviden így összegezhető:

Névnapot és kastélyavatót tartott gróf Széchenyi István 1840. augusztus 20-án Kiscenken, és az eseményre hetven vendéget hívott meg. Egy reményt keltő országgyűlés után felbuzdulva érkezett Cenkre a reformkori politikai elit színe-java. A „legnagyobb magyar” naplója szűkszavú, a levéltári adatok sem kényeztetik el a kutakodót – a „köz-randevűről” mindössze három, kézzel írott lista maradt az utókorra: kik vettek részt az ebéden és hol laktak, milyen borokat és pezsgőket ittak, valamint milyen „aprólékos költségek” terhelték a háziakat.

Ebből a kevésből rekonstruálja a szerző, mi történt e nevezetes napon. Hogyan érkeztek meg a vendégek Kiscenkre, milyen ajándékokat vittek, miről beszélgettek stb., illetve mi lehetett az ebéd étlendje. A könyv izgalmas szellemi kaland egy olyan esztendőről, amikor Széchenyi István sikerei csúcson állt, és a kor politikusait áthatotta a hazaszeretet.

(Részlet a könyvből)

Ima

Este 10 órára már minden elcsendesedik. A vendégek aludni térnek, és a gróf is visszavonul a szobájába. Előveszi naplóját, és beleírja azt a pár sort, amelyet 1840. augusztus 20-a mellett olvashatunk. „Mise. Deák a többiek nevében szólott hozzám...” A naplónak barna bőrkötésű, arany metszésű lapjai vannak, az első fedelén vaknyomással a Széchenyi család címere látható. Rajta a felirat: „Február 1-től 1838 Mai 31-ig 1841.” A kötet mérete: 25,5x20,5 cm, és 218 Széchenyi által számozott lapot tartalmaz.

Misével és imával kezdődött a nap, imával kell befejeződnie. Széchenyi megköszöni a Tere-

tőnek, hogy barátaival ülhette meg az Istvánnapot. Tekintete a kereszttel találkozik.

„Mindenhátó Isten, hallgasd meg mindennapi imádságomat...” – írta 1826. december 10-én a naplóban –, és így kezdheti ezen az éjszakán is.

És folytathatja a Miatyákkal. Milyen nyelven mondja a Miatyánkot? Egyértelműnek tetszik, hogy magyarul! Egyértelmű, hogy magyarul?

A magyar nyelv – a német mellett – a gyermekkor, a tanulmányok, az otthoni társalgások gyümölcse, még ha felejtette is később, hogy aztán újra nekifogjon. „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, / szenteltesd meg a te neved. / Jöjjön el a te országod...” Padányi Viktor írja 1943-ban, hogy: „a fiú, aki tízéves korában még tűrhetően törte nemzete nyelvét, húszéves korára majdnem teljesen elfelejt magyarul beszélni”.

Az ima – gondolom – más. Azt nem lehet elfelejteni.

Nyilvánvaló persze, hogy a gróf németül is tudja a Miatyánkot. „Vater unser, der du bist in dem Himmel, / geheiligt werde dein Name, / zukomme uns dein Reich...” Sőt, latinul is mondhatta a pesti piarista gimnázium magántanulójaként, és hallhatta a templomokban, ahová gyakran járt, hogy aztán 1830-ban, 39 éves korában ismét nekiálljon – latint tanulni. „Pater noster, qui es in coelis, / sanctificetur nomen tuum. / Adveniat regnum tuum...”

Sőt. Mivel francia- és olasztanára a szülői házban egy Antoine Poupar nevű francia pap volt, no meg a szóban forgó időben a francia és az olasz klasszikusokat már eredetiben olvasta, talán nem járok messze az igazságtól, ha feltételezem, hogy ez utóbbi két nyelven is megtanulta a Miatyánkot. „Notre pere qui etes aux cieux, / que votre nom soit sanctifié...” „Padre nostro che sei ne’ cieli, / sia santificato il tuo nome...” Nota bene, az sem elképzelhetetlen, hogy angolul is tudja: „Our Father which are in heaven...”

„Adj magyarságot a magyarnak”

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium Külhoni Magyarok Osztálya támogatásával tizenkettedik alkalommal került sor a nyugati szórványban magyar nyelvet tanító kollégák továbbképzésére 2012. augusztus 19. és 25. között.

A továbbképzés elsődleges célja, hogy eligazodást nyújtson a magyar nyelv és irodalom, a magyar mint idegen nyelv tanításának alapvető elméleti kultúrájában, s gazdag eszköztárt kínáljon a gyakorlati munka megvalósítására. Minden esetben törekedtünk arra, hogy európai örökségünk révén ismert értékeink „újragondolásával” megteremtjük azt az alapot, amelynek segítségével közös nyelven tudunk beszélni, s meg tudjuk fogalmazni közös feladatainkat.

Továbbképzésünknek 2012-ben Székesfehérváron a Kodolányi János Főiskola volt az otthona. Országalapító István királyunk „székesfővárosában” a hét országból – Anglia, Ausztria, Finnország, Kanada, Lengyelország, Németország, Svédország – érkező kollégákat Cser-Palkovics András polgármester fogadta a Városháza tanácskozó termében, ahol a felújítás eredményeként az 1938-ban festett magyarok történetét olvashattuk a terem falain. 2013-ban örömmel lennének részesei annak a gazdagodásnak, amit Szent István halálának 975. évfordulója alkalmából a város eltervezett.

A Szent István-napi ünnepkörben folyó események nagyon jó alapot nyújtottak értékközpontú szemléletünk erősítéséhez. Spányi Antal megyéspüspök prédikációjában az Európa-szer-te – sajnos hazánkban is – jelenlévő értékviselő, az értékeket nem ismerő, ezért azokat nem képviselő viselkedésről, a kultúrát magatartás hiányából eredő emberhez méltatlan életvitelről szólt, valamennyiünknek jó példát mutató példátlan örökségünkkel, „István intelmeivel”.

Identitásunk erősítését segítették az iskolatörténeti (Szabó Péter, Tölgyesi József), a kultúrpolitika hazai történeti eredményeinek felsorolása (Ujváry Gábor). A magyarok a „nagyvilágban” témájú előadásban (Kováts-N. Mária) összegzett a történelmi Magyarország királyai egyetemalapító; tudósai, tanárai iskolaszervező, tudományt művelő Közép-európai tevékenységének bemutatása.

A módszertani kultúra elmélyítését szolgálta a tanítási órák tervezésének elméleti és gyakorlati problémáinak elemzésével Réthy Endréné egyetemi docens előadása. A gyakorlati megoldásokra az „Őrszavak” elektronikus magyarságismereti és tanítás-módszertani folyóirat gyakorlati alkalmazása, a kortárs magyar irodalmi művek elemzése (Sallai Éva), az irodalom – esztétika – kommunikáció szintézise (prof. Erdélyi Margit), művészeti alkotások készítése nyújtott példákat.

A magyar mint idegen nyelv tanításának problémakörét Navracsics Judit intézetigazgató összegezte. A kétnyelvű gyermek című könyve nagy érdeklődést váltott ki. A magyar mint idegen nyelv tanítása gyakorlati foglalkozását Geleon Márta, a Varsói Tudományegyetem lektora vezette, akinek több évtizedes kiváló munkásságának eredményét a legméltóbban tanítványai képviselték a továbbképzésen. Valamennyiünket jogos büszkeséggel töltött el, ahogy a Katolikus Rádióban fogalmazott Pakowski Grzegorz, a többek között vele is készült interjúban: „lengyel–magyar barátság nemcsak volt, hanem van”.

A továbbképzésen emberhez méltó szellemi – lelki elmélyülést igénylő és felelő elményt nyújtó „estékben” volt részünk. Lengyel Ferenc, a Bécsi Magyar iskola tanára Madách örök érvényű, újraolvasásra különösen aktuális művét „Az ember tragédiájá”-t elemezte. Kerekasztal-beszélgetésünk vendégei: Szijártó István, a Balaton Akadémia, a Százak Tanácsa elnöke Anyanyelvünk, mint a nemzet fennmaradásának záloga című előadásában tárta elénk nyelvi kultúránk gazdagságát, melyet Császár Angéla művésznő a magyar irodalom kincsestárából való válogatásával bizonyított. Deák Ernő, az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének elnöke, a nemzeti összefogás szükségére kapcsán számba vette azokat az eseményeket, melyek odáig vezettek, hogy a szabadságban nem tudunk békében, félelem és gyűlölködés nélkül élni. Mitévők legyünk? – tette fel a kérdést.

A válaszok keresését, feladataink újrafogalmazását tettük folyamatosan továbbképzésünkön József Attila gondolataival: „adj emberséget az embernek. Adj magyarságot a magyar-nak!”

KOVÁTS-NÉMETH MÁRIA

Mindezek tudatában nagy a valószínűsége annak, hogy 1840. augusztus 20-án éjjel Széchenyi németül mondta a Miatyánkot!

Mondhatta volna persze magyarul is. Ha magyarul kezdte, folytathatta németül, ha németül kezdte, folytathatta magyarul. Elmondhatta az imát az egyik nyelven, majd a másikon. Ugyanígy fordítva. Az azonban elképzelhetetlen, hogy keverte volna a magyar és a német nyelvet.

Egyértelműen kizárhatjuk a latint, a franciát, az olaszt és az angolt.

Marad a magyar és a német. Mivel azonban az anyanyelve német volt, gyermekkorában németül imádkozott, és a naplóját is német nyelven írta, minden bizonnyal németül suttogetta el a Miatyánkot: „Vater unser...”

1821. október 10-én a következőket jegyzi meg a naplóban: „Wesselényit előkészítettem, hogy ne botránkozzék meg, ha én esténként leterdelek, szokásom szerint, imádkozni. [...] Egyetértettünk, hogy az embernek gyakran és buzgón kell imádkoznia. –”

Találón írja Pilinszky János, hogy: „Csodálatos erőtere és szótlan csendje van az imádságnak. Igen, imádkozni annyi, mint eljutni Isten csendjébe, abba a néma közegbe, amely ugyanakkor az egyedül tiszta beszéd Isten és ember, ember és minden ember között.”

Hányan térnek nyugovóra imádsággal a vendégek közül aznap este? Csak találgatni lehet. De hogy a többség imádkozik, ez bizonyos. Vagy Isten nevével alszik el.

Másnap a vendégek búcsút vesznek a ház népétől, a kastély elcsendesül. Széchenyi felüti a naplót, és két bejegyzéssel zárja az eseményt. 1840. augusztus 21-én: „Délelőtt s -után mindenki elmegy, kivéve Zichy Hermannat.”

Augusztus 22-én: „Buta – mégis mindenki által csodált házam nyomaszt.”

KŐ ANDRÁS

Elhallgatott összefogás

A nap már lemenőben volt, mikor Kunszentmiklós utcáin érdeklődtünk, hogy merre van Bösztörpuszta.

„Bösztörpuszta? Hát valamerre arra” – mondták bizonytalanul és mi elindultunk kifelé a pusztá irányába. Végül is némi kavargás után megtaláltunk egy rogyant tanyát, ahol pár ember nádtető alatt szorgoskodott.

„Adjon Isten, a Kurultájt keressetek! Akkor jó helyen vagytok! „Így köszöntek és nyomban befogadtak a nagy családias közösségbe. „A férfiak kinn vannak a pusztán”. Így hát kimentem és hamar rátaláltam néhány emberre, akik lapáttal és döngölővel egyengettek a bivalyok által szétaposított földet. Kezet fogtam a lapátosokkal: Palkó, Ferkó, Krisztián és mások. Aztán lapátoltam én is, amíg besötétedett. A következő hét alatt ott dolgoztunk, építettük a Kurultájhoz a sátrakat, lelátókat, megismerkedtünk a barantásokkal és a pusztákkal, – és jól éreztük magunkat. Úgy éreztük, mintha régi családunkhoz érkezünk volna vissza.

Volt idő együtt elmélkedni Isten és a világ dolgain, kemencében kalácsot sütni, vagy meséket, történeteket hallgatni bele a hosszú éjszakába.

Nem volt trágárkodás, nem volt lógás. Mindenki segített mindenkinek és így a munka is szépen haladt. Az emberek meghoztak egy zsák krumplit, egy láda paradicsomot, deszkákat, bontott gerendát, fűrészt, kis teherautót és ami még kellett. A hétvégére elkészültek a munkák és mire a sok vendég megérkezett, valóban kis paradicsomot varázsoltunk a pusztába.

És sokan jöttek, nagyon sokan. Nehéz megszámolni ott az embereket, ahol nem szednek belépőt!

De sok tízezer ember jött el, jól érezte magát, és ehhez nem kellett más, mint összefogás és munka. Ez volt 2008-ban.

És mikor megkérdeztem az ismerősöket Magyarországon meg itt nyugaton, csak néztek. “Kurultáj? Milyen tá? Nem hallottam róla!” És csodálkoztak nagy szemekkel.

Még abban az évben megalakult a Magyarok Szövetsége (MSZ).

Vukics Ferkó járta az országot, és tanította az embereknek, hogy fogjanak össze és vegyék kézbe a maguk életét. “Menjete haza, béküljete ki feleségetekkel, apáttokkal, anyáttokkal, testvéreikkel, szomszédokkal, aztán fogjatok össze és kezdjete el építeni. Nem baj az, ha ti vagytok gyerekeitek példaképei.”

Sok helyen az emberek fellelkesültek és meg-

Csónak (2008)

Alapdokumentum született a szlovákiai magyarok között

(MTI) Aláírták hétfőn Pozsonyban a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala civil szervezet, a Magyar Közös-ség Pártja (MKP) és a Most-Híd képviselői a Szlovákiai Magyarok Alapdokumentumát, amely egy alap- elvrendszert, a szlovákiai magyarság legfontosabb törekvéseit rögzíti. Az alapdokumentum összefoglalja a szlovákiai magyarok megmaradásához szükséges célokat, rögzíti közös értékeiket, és rámutat a megmaradás feltételeire. A dokumentum első sorában leszögezik: a szlovákiai magyarság a magyar nemzet része, ugyanakkor tagjai egyben Szlovákia állampolgárai, az ország társadalmi, politikai és gazdasági rendszerének alkotói is. A dokumentum a célok között a nemzeti megértés és tolerancia légkörének kialakítását említi. Hangsúlyozza a nyelvi egyenlőség és a regionális önkormányzatiság megteremtésének szükségességét, valamint megemlíti az alkotmányos egyenlőség lefektetésének fontosságát is, utalva arra, hogy a „*Mi, a szlovák nemzet...*” megfogalmazással kezdődő szlovák alkotmány a polgárokat államalkotókra és másokra osztja.

alakították a Magyarok Szövetsége helyi csoportjait.

2009-ben újra Bösztörpusztán találkoztunk, most már régi jóbarátokkal, hogy megépítsük együtt az első „Magyarok Országos Gyűlését” a MOGY-ot.

És a hétvégére újra jöttek a vendégek. Nagyon sokan. Még többen mint az előző évben. Nehéz megszámolni ott az embereket, ahol nem szednek belépőt, de több százezer ember volt jelen. Ez volt 2009-ben. És mikor megkérdeztem az ismerősöket Magyarországon és itt nyugaton, csak néztek. “MOGY? Nem halottam róla!” És csodálkoztak nagy szemekkel.

Azóta eltelt 4 év. A Kurultájt mások szervezik a MSZ fölött is sok vihar elment. Augusztus 10–12. idén is ott voltunk Bösztörpusztán, mint minden évben. Nem az ünnepek miatt, hanem az építés miatt, a sok jó ember miatt, az összefogás miatt. Nagy várat építettünk és sok nagy sátor épült ismét a pusztában. Az emberek összefogásából újra épült egy kis csoda a pusztában. A tanyát azóta már szépen rendbe tettük a sok önkéntes jóvoltából. Van zuhanyzó és több kenyérsütő kemence is épült. Már több százan építik a MOGY-ot, és még mindig megvan a családias hangulat. A hétvégén idén is volt történelmi előkép sok száz gyalogossal és több mint 140 lovassal. Volt kézműves vásár és rengeteg finomságot lehetett kapni.

Mindenhol előadások, kiállítások és bemutatók. Lovasíjászok, kocsihajtók, ostor-világjajnok-ság, íjásverseny és különféle zenék és táncok, koncertek.

Eljött Bőjte Csaba ferences pap és ismét a szertetéről beszélt. A sportsátorban Gyurta Dániellel lehetett találkozni. Neveket fel sem lehet sorolni, ki mindenki tisztelte még meg ezt a nagyszerű rendezvényt.

És sok ember jött idén is. Nagyon sok. De érdekes módon az újságokban, a TV-ben, az Internetes hírportálokon nem lehetett megtudni semmit erről az összefogásról.

Nem érdekes, ha több százezer ember összefon és békésen együtt van. Nem érdekes, ha saját erőből, önkéntes munkából épül akkora rendezvény, amihez máshol milliók kellenek. Nem érdekes, ha a magyar hagyományokkal törődnek az emberek. Ez mind nem érdekes! Éppen úgy, mint már az előző évben sem volt érdekes, és az azelőtti-ben sem.

Vizszontlításra jövőre Bösztörpusztán! www.bösztörpuszta.hu JABLONKAY PÉTER (Balingen)

Jezsuita és csillagász

Hell Miksa bécsi évei

Hell Miksa a magát mindvégig magyarnak való jezsuita tudós életének nagy részét Bécsben töltötte, ahol megalapozta a bécsi tudományegyetem mai csillagászati kutató- és oktatómunkáját. Rendkívül sokoldalú tudományos munkásságot végzett, matematikai, csillagászati, föld- és néprajzi, teológiai, hitbuzgalmi, történelmi és nyelvészeti témákban kutatott és publikált, de költeményeket is írt. Világhírnevet azonban csillagászati munkássága szerzett neki.

A felvidéki Selmecbánya melletti Szélaknán született 1720. május 15-én, szüleinek, *Höll Máté Kornél* (1650–1748) és *Staidl Julianna* 22. gyermekeként. Természettudományos érdeklődését apjától örökölte, aki elismert bányagépész-mesterként több találománnyal tökéletesítette a korabeli bányaművelést. A család neve eredetileg *Höll* volt, azonban az 1750-es évektől *Hell* alakban kezdték használni. A hivatalos iratokban, a bajor származású *Höll Máté Kornél*t gyermekeivel együtt német nemzetiségűként tartották számon, de az 1750-es évektől *Hell Miksa* már következetesen magyarnak vallotta magát, amelyet számos levél és hivatalos feljegyzés tanúsít.

Miksa 1738-ban kérte felvételét a Jézus Társaságába, a trencsényi jezsuita noviciátusban eltöltött hároméves tanulás után, rendi előjárói a bécsi egyetemre küldték, ahol széles körű filozófiai és természettudományos képzésben részesült. Tanulmányai során elsősorban a logika, a fizika, a természettudományok és a metafizika kérdései érdekelték. Szorgalmával hamarosan megnyerte tanárainak megbecsülését, ezért bizalmuk jeléül a filozófiai stúdium manuduktori teendőinek végzésével bízták meg. A gyakorlati kérdések megoldása iránti hajlama, valamint matematikai és természettudományos érdeklődése, szabad óráiban viziorák és földi- és égioglbuszok szerkesztésére ösztönözte. *P. Erasmus Fröhlich SJ* oktatta matematikára, *P. Josef Franz SJ* (1704–1776) tanársegédéként ismerkedett meg a csillagászat tudományával, aki az első modern bécsi obszervatórium, a Postgasse-i jezsuita csillagda vezetője volt. Bécsi tanulmányai után, a lőcsei jezsuita kollégiumban tanított, majd 1748-ban újból Bécsbe került, teológiai tanulmányok végzésére. Kiváló szellemi adottságaival, tudásával, szorgalmával és lelkiismeretességével már nagyon korán kitűnt tanulótársai közül, ezért az előjárói próbaprédikációk rendezésével bízták meg, harmadéves teológus korától a *pazmanita* teológusok prefektusa lett. Szabad idejében tíz bányamérnök-hallgatót matematikára oktatót, az udvari kamara elnökének felkérésére pedig a német bányatorvénnyeket latinra fordította. 1751-ben szentelték pappá.

1752 és 1755 között Kolozsvárott volt hitszónok, egyúttal az új jezsuita rendház és csillagda építésében segédkezett és csillagászati megfigyeléseket folytatott.

A XVIII. század közepén újjászervezték a bécsi egyetemen a csillagászat oktatását és egy modern csillagvizsgálót is építettek. Az új obszervatórium 1755-ben készült el az egyetem frissen épített aulájának – amely ma az Osztrák Tudományos Akadémia székháza – tetőzetén, műszerei főként *P. Johann Jakob Marinoni SJ* (1676–1755) hagyatékából származtak, aki egyébként szintén oktatta régebben a fiatal jezsuita tudóst. 1755. október 25-én *Hell Miksát* nevezték ki az új csillagda vezetőjének, amely egyúttal az *Astronomus Caesareo-Regius* (császári és királyi csillagász) címmel is járt. A kinevezési okmány értelmében kötelessége volt: a kutatásokhoz szükséges felszerelés kiegészítéséről és fejlesztéséről való gondoskodás, a bolygók pályájának megfigyelése, az évenként megjelenő csillagászati naptár szerkesztése, a csillagászati és más gyakorlati számítások elvégzése, vasárnaponként a filozófiai aulában szemléltetéssel kísért német nyelvű előadások tartása. Munkájának segítségével, 1756 után tanársegédeket rendeltek mellé, *Tirnberger Károly* (1756–1758), *Sajnovics János* (1758–1759), *Rain Ignác* (1760–1761) és *Pilgram Antal* (1763) személyében. Haláláig vezette a bécsi egyetemi csillagvizsgálót, emellett oktatta az egyetemi hallgatókat, köztük sok magyar fiatalt is. Tanítványai közé tartozott *Madarassy János* (1741–1814), az egri Csillagásztorony első vezetője, *Mártonfi Antal* (1750 k.–1799), a gyulafehérvári Baththyány-csillagvizsgáló berendezője és első igazgatója, *Hartmann Nándor* a kolozsvári egyetemi csillagvizsgáló első vezetője.

Hell indította meg és szerkesztette a bécsi obszervatórium csillagászati naptárait, amelyek latin nyelven, *Ephemerides astronomicae anni... ad meridianum Vindobonensem* címen 1808-ig jelentek meg. Az *Ephemerides astronomicae* első része az egyes évekre érvényes csillagászati táblázatokat tartalmazta, a második rész többnyire egy-két nagyobb tanulmányt közölt a csillagászat és a földmé-

rés területéről, továbbá itt jelent meg a beszámoló a bécsi és más ausztriai, magyarországi, később pedig külföldi obszervatóriumok működéséről. A bécsi naptár nemzetközi szakközlönnnyé vált, világszerre nagy megbecsülésnek örvendett. Ez volt a világon időrendben a második modern csillagászati évkönyv. A *Csillagászati naptár* Európa-szerte ismertté tette *Hell* nevét, és tekintélyt szerzett a bécsi egyetemnek is, valamint ennek köszönhette 1767-ben a dán királyi udvar meghívását a vardói expedíció vezetésére. *Hell* önzetlenül, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül, csupán a tudományos kutatás lehetőségétől sarkallva fogadta el a királyi megtisztelő meghívását. Miután rendi előjárói sem támasztottak küldetésével szemben nehézségeket, az *Ephemerides* következő két évfolyamát hamarosan összeállította, majd elutazott *Sajnovics János* társaságában a norvégiai Vardø erdőjébe, ahol a Vénusz-átvonulást megfigyelve csillagászati észleléseket és számításokat végzett. *Sajnovics* elsősorban *Hell* biztatására – és kezdetben vele együtt – tanulmányozta a lapp nyelvet. Kutatásaival megalapozta a finn–ugor nyelvrokonságot és lerakta a modern összehasonlító nyelvtudomány alapjait.

Hell Miksa tudományos működésének másik nagyobb területét oktató- és szervezőmunkája alkotta, rendszeresen kiadott matematikai és aritmetikai tankönyveket. Tanárként nemcsak az egyetemen tanított, a szélesebb nagyközönség számára is tartott bemutatókat és előadásokat.

A naptárak érdekében, 1774-ben *Patriotische Pläne* (Hafafias tervek) címmel nagyon alaposan megszerkesztett emlékiratot nyújtott be a bécsi udvarhoz. Véleménye szerint a naptár, a sok hasznos cikk által a népnevelésnek igen fontos tényezője lehet, de csak abban az esetben, ha terjesztését és értékesítését a haszonleső nyomdászok és könyvkereskedők kezéből kiveszik. A naptárügy megfelelő rendezésére, a bécsi Tudományos Akadémia keretén belül, szakbizottság felállítását javasolta, amely az egyes tudományágak legkiválóbb tudósaiól állna. Az általuk szerkesztett naptár a társadalom minden rétegének, főleg azonban a földműveseknek és a polgároknak szellemi igényeit elégítené ki. *Hell* felvetette, hogy esetleg minden társadalmi osztály számára külön naptárt kellene kiadni: „*A naptár olyan könyv, amelyet az emberek mindenütt olvasni szoktak, hasznos dolgokat találnak benne, ezért az államnak törődnie is kell vele. Még a parasztembernek számít naptár is fontos, mert ebben a köznépet lehet felvilágosítani és művelni. A parasztnépnek bizonyára azáltal lehet kezére járni, ha az állattenyésztésről és a földművelésről írunk, a polgári osztály inkább a különböző mesterségekről szeretne olvasni.*” A naptár jóvedelmét pedig meghatározott arányban a csillagvizsgáló és az Akadémia céljaira lehetne fordítani. A memorandum hatásaként, az 1776-ban kiadott császári rendelet nagyon széles teret biztosított *Hell*nek a naptár nyomdai költsége, eladásának módja és árának megállapítása tekintetében.

A jezsuita rend eltörlése után (1773), tudós rendtársaival való kapcsolatai folytonosan lazultak, élete emiatt egyre nehezebbé vált. Hivatalos teendői minden segítség nélkül, egymagának kellett intéznie. A folyamatosan növekvő munkamennyiség beteges fizikumára nem volt jó hatással. Az 1792 tavaszán szerzett lázas és hurutos megbetegedéséből már nem tudott felépülni. Az akkoriiban Bécsbe érkező új török nagykövetnek végső erőfeszítéssel, teljesen beteg állapotban még megmutatta a vezetése alatt álló nagyhírű intézetet. Ez volt utolsó közszereplése, utána ismét ágynak dőlt. A halál 1792. április 14-én ragadta el az élok sorából. A *Wiener Zeitung* április 18-án, a következő szavakkal adta hírül a halálesetet: „*Folyó hó 14-én délelőtt meghalt itt 71 éves korában Hell Miksa abbé úr, a csillagászat tanára és a helybeli egyetemi csillagda igazgatója, különféle külföldi akadémiák tagja. Benne az itteni egyetem a legrégibb és legérdemesebb tanárainak egyikét veszítette el, a ki különösen a csillagászat terén kiváló hírre tett szert.*”

A mariaenzersdorfi temetőben helyezték örök nyugalomra. A temetésről, a plébánia temetkezési anyakönyvében, az alábbi bejegyzés található: „*Április 14-én reggel 10 órakor meghalt tudóbjában a tisztelendő Hell Miksa úr, a bécsi csillagdának cs. k. csillagásza, exjezsuita. Bécsben az egyetem épületében halt meg, a domonkos atyáknál a Sancta Maria Rotunda nevű plébánián beszenteltetett és onnét Enzersdorfbá szállítottatott át. Április 16-án este 9 órakor Malachiás plébános úr beszentelte és eltemette.*” A sírja a temetőkápolnával szemben, a temető falánál volt. Időközben a XVIII. századi sírokat felszámolták, amit csak *Hell* emléktáblája vésszelte át, a maradványai nem.

BÍKFALVI ÉZSA

Garay, Hány János és Bécs

Ugyan mi köze lehet egy 1812. október 10-én Szekszárdon született, 1853-ban elhunyt, ízigvéri magyar költőnek meg a nagyotmondó vitéznek a hajdani császárvároshoz? Több mint hinnénk, de lássuk csak!

Garay János, aki Vörösmarty után másodikként próbált magyar földön írásaiból megélni, szerkesztett, írt, fordított számos reformkori folyóiratba, s főleg *Kont* című balladája (1838) révén népszerűbb volt Petőfinél és Aranyánál. Már 27 évesen az Akadémia levelező tagja lett, verseiért 100 aranyas jutalmat kapott 1844-ben a Tudós Társaságtól, a forradalom alatt a magyar tanszék vezetőjévé nevezték ki az egyetemen, 1840-ben írt *Magyar és német beszélgetések* című könyvét átdolgozva még 1916-ban (!) 13. alkalommal is kiadták, igazolván, hogy az valóban „gyakorlati útmutatót és két nyelven a társalkodási, ipar s közélet legkülönb neműbb viszonyaiban helyes és ügyes kifejezésre”.

Nevét azonban – öt kötetre terjedő – munkái közül mégis *Az obsitos* című költeménye tartotta fenn. A nagyotmondó vitéz, aki elfogja Napóleont, megfordul Ferenc császár udvarában, egy csapásra mosolyra fakasztotta a honi közönséget 1843-ban, és hősét elindította a világhír útján.

Sokan nem tudják, de Hány János valóságos élő személy volt Szekszárdon, Tolna megye székhelyén. Megjárta a napóleoni háborúkat, majd gölöncsér (háztartási kerámiát készítő iparos) lett, bár nem egyszerűen, mert mesterremeke oly silányra sikeredett, hogy büntetést kellett fizetnie; járta is a mondás: passzol, mint a Hány fődele. Igaz, nem erről lett híres, hanem ízes történeteiről, melyeket a jó szekszárdi vörösbőr (a Garay által kitalált szóval: bikavér) iszogatásakor mesélt hallgatóságának. Maga a költő nem ismerte őt, hanem csak barátjától, Mehrwerth Ignációl szerzett tudomást róla, s csak 1846-ban találkozott személyesen irodalomba emelt hősével.

Elmozdulás a Benes-dekrétumok ügyében

Mint azt előző számunkban jeleztük, az Európai Parlament Petíciós Bizottsága következő ülésének napirendjén szerepelni fog a Benes-dekrétumok tárgyában benyújtott petíció. Nos, erre az ülésre 2012. szeptember 19-én került sor Brüsszelben. A petíciót az EU parlamentjéhez címezte a két aláíró, Dr. Juhász Imre, a budapesti ELTE Jogi Karának adjunktusa, magyar állampolgár és Hahn-Seidl Alida, a németországi Hunnia Baráti Kör képviselője, német és magyar állampolgár. A benyújtás dátuma 2012. január 12.

Röviden összefoglalva, a petícióban azt kérik, hogy az Európai Parlament tűzze napirendre a Benes-dekrétumok, a Szlovák Nemzeti Tanács és egyéb (a cseh)szlovák hivatalos szervek által a II. világháború után alkotott – a magyar és német kisebbséget súlyosan diszkrimináló jogszabályok ügyét. Ennek során vizsgálja meg azok európai jogrendszerrel való összeegyeztethetőségét. Továbbá kéri, hogy a Parlament határozatban szólítsa fel Szlovákiát, hogy a szlovák parlament 2007. évi 1487. sz., a Benes-dekrétumok sérthetlenségéről szóló határozatát, vala-

NEVET ÉS ALAPSZABÁLYT VÁLTOZTATOTT AZ „MKP”

(MTI) Nevet és alapszabályt módosított a 2012. szeptember 22-én Füleken tartott XII. országos kongresszusán a Magyar Koalíció Pártja (MKP), amelyet mostantól **Magyar Közösség Pártjának** neveznek. **Berényi József** a párt új alapszabályát az MTI-nek úgy jellemezte, hogy az a nyitás, az újítás és az egyszerűsítés alapszabálya, amely a pártban belüli kompromisszumkeresés jegyében született meg. „*Az új alapszabály azon része, amely egyszerűsíti a pártba való jelentkezést, komoly nyitást jelent*” – szögezte le **Berényi József**. Hozzátette: bár néhány ellenőrzési lehetőséget megtartottak, ezentúl gyakorlatilag szabadon, akár interneten is be lehet lépni. **Berényi** szerint a megújult alapszabállyal új fejezet kezdődik az MKP történetében; a pártelnök szerint „*ha új név alatt is, megbízható, stabil, a folytonosság megőrzése mellett, új gondolatok és személyek befogadására képes csoportosulásként kell működnie*” annak érdekében, hogy az országban zajló folyamatok úgy változnak meg, „*hogy Szlovákia ténylegesen demokratikus ország legyen, melynek nem a magyarság felszámolása a titkolt célja, hanem annak megőrzése és gyarapodása*”. A magyar párt elnöke a névváltoztatás kapcsán rámutatott: a megnevezést a párt aktuális helyzetét figyelembe véve kellett módosítani. Megjegyezte: Magyar Közösség Pártja megnevezés az eddiginél sokkal jobban tükrözi a politikai csoportosulás jellegét.

Móricz Zsigmond 1909-ben *Garay és Az obsitos* című tanulmányában megállapítja: „Az a páratlan humor, az az egészséges életjellemzés, az a minden szavában friss, törölmetszett népiesség, az a kristálytisza stílus, melyet egyetlenegy zökkenés sem zavar... Jól tudja, hogy mesél, jól tudja hallgatója is, de azért közös, bizalmas megegyezés van köztük, s az obsitos páratlan kedvvel hazudik igazat, és a hallgató szívgyönyörűséggel lesi az igaz hazugságot... Bizony, ezek az obsitos-álmok és -mesék többet tettek a nemzet politikai erejének megőrzésére, tettekrekszségének fenntartására s a nemzet ezeréves életének örökös újjáteremtésére, mint az ország legfelső vezetőinek minden munkája.”

A német nyelvterületen leginkább a Garay halála után, 1856-ban már 2., ezúttal bécsi kiadást megért *Dichtungen* (Aus dem ungarischen übersetzt durch [Karl] Kertbeny) kötetből ismerték meg *Der Veteran* címmel Hány történetét, mely itt még eredeti formájában szerepel. Kerek hetven év múlva, Harsányi Zsolt és Paulini Béla szövegével már a *Hány János* daljáték Kodály Zoltán zenéjével először az Operaházban került színpa 1926. október 16-án, a címszereplő Palló Imre volt. S ki ne tudná, hogy a világszerre nagy sikert aratott mű négy kalandja közül kettő az osztrák fővárosban zajlik, a feledhetetlen *Bécsi hangvengátékkal*.

Kodály művének felidézésekor illő emlékeznünk az eredeti alakot irodalmi hősé formáló Garayról, aki – a magyar költők közül egyedülként – őrá is valló szavakkal emlékezett Mozart-ra 1841-ben:

„Mozart nem egy hazának volt polgára,
Az istenszikra, mely ihlette át,
Mint üstökös fény a nagy ég ivéről
Egy félvilágra szórta sugarát...”

DR. TÖTTÖS GÁBOR

mint a Benes-dekrétumok még hatályban lévő inkriminált jogszabályait, helyezze hatályon kívül.

A petíció kidolgozói, jogi-szakmai szempontokat tekintve igen alapos munkát végeztek. Ezt bizonyítja az is, hogy a Petíciós Bizottság összes tagja, egy (a román képviselő) kivételével elfogadták a kérdés napirenden tartását, amelynek során kikéri Szlovákia hivatalos álláspontját is. A lefolytatott vitában a bizottság tagjai elutasították az Európai Bizottság képviselőjének azt az érvelését, miszerint az EU nem foglalkozhat a kérdéssel, mert a Benes-dekrétumok keletkezésének idejében még az EU jogelődjei sem léteztek. Ez az elv érvényesült az érintett országok EU-hoz való csatlakozása idején is, 2004-ben. Ezt azonban cáfolja a szlovák parlament 2007-ben elfogadott, fentebb említett határozata a Benes-dekrétumok sérthetlenségéről, amellyel ügymond hivatalosan, most már az EU keretein belül, aktualizálták a dekrétumokat.

Elindult tehát egy folyamat, tegyük hozzá, jó irányban, de biztos lesznek buktatói és akadályai. Várjuk a folytatást.

VARGA SÁNDOR

A magyar használata a Beregszászi járásban

(MTI) Részlegesen regionális státust kapott a magyar nyelv a Beregszászi járásban: a járási tanács (közgyűlés) képviselőinek túlnyomó többsége kedden megszavazta az ukrán nyelvtörvény kisebbségek nyelvhasználatára vonatkozó egyes rendelkezéseinek helyi szintű alkalmazását. „*A döntés értelmében, a jövőben a járási tanács határozatait mind a terület internetes honlapján, mind az újságjában két nyelven, ukránul és magyarul teszik közzé. A magyar nyelvet is használják majd az önkormányzati ügyintézésben, konferenciákon, gyűléseken, és magyarul is közlésezik a hivatalos közleményeket*”.

Dr. Gabriella Peterfy, LL.M
Tanácsadás és képviselet a gazdaságjog minden területén.
1070 Wien, Kirchengasse 3,
Tel: +43 1 236 3639,
Fax: +43 1 236 3639-90
Homepage: www.peterfy-law.com
E-Mail: peterfy@peterfy-law.com ++

Az ausztriai magyarok jelene és jövőképe

4. (befejező) rész

Három folytatásban kíséreltem meg felvázolni az ausztriai magyarok összetételét, szerveződéseit. (Bécsi Napló 2012/2., 3., 4. sz.) Bár nem kívántam elmélyülni az ellentétek feszegetésében, a meg hasonlítás tüneteinek kitergetésében, számomra lehetetlen volt elhallgatásuk. Nem apolitikus szándékkal, hanem azon egyszerű oknál fogva, mert különben bárki idillikus, azaz hamis képet képzelhet el rólunk.

A III. folytatásban aránylag részletes felsorolás ismertette a Központi Szövetség rendeltetését és kifejtett tevékenységét. Ennek ellenére úgy fogalmaztam, hogy a Központi Szövetség változatlanul program. Vagyis minden megvalósulást keltő benyomás ellenére az épülő házra emlékeztem, amit állandóan kell gondozni, alakítani, és nem lehet tudni, hogyan fog kinézni ha teljesen felépül.

Bárhogyan is fontolgatjuk, ausztriai magyar életünk, fennmaradásunk azon múlik, jelent-e számunkra olyan értéktöbbletet, amiért érdemes küzdeni. Mindenekelőtt nélkülözhetetlenek a fennmaradásunkat szolgáló tervek, elképzelések. Ellenben hiábavaló lenne mindez, ha nincs közöttünk összhang, összetartó erő, ami a közös cselekvés előfeltétele. A jóra való rest-ség a főbűnök egyike, így egyik súlyos akadályt jelent az előrelátásban és haladásban. Sőt, hányszor tapasztaljuk, hogy akadnak, akik nem érik be a tunyasággal, hanem eleve gúnnyal figyelik, hogyan akadoznak a munkálatok és gyönyörűket lelik a kudarcban. Még ezzel sem érik be, hanem szinte ösztönösen a meglévő elleni ártásban élnek ki hajlamaikat. Kimondottan megtevesztő, ha mindezt magyaros színekben, szándékkal találják. Pedig lehet-e a közösség ellen nagyobb bűn, mint az irigységből, féltékenységből tüzelő ártás?

Ha mármost a jövőn törjük a fejünket, rá kell mutatni a személyes gonoszságból származó fondorlatokra. Amikor nyilvánvaló, milyen erőbevetéssel jár a nehézségi erő leküzdése, magyarjaink mozgósítása, akkor mutatkozik meg igazán, mennyire árt az összerdeknek az össze-

fogás jelszavával kikezdeni a meglévőt, ahelyett, hogy állandó odafigyeléssel és közreműködéssel erősítésén fáradoznánk. (Nem árt megjegyezni, hogy a „kerekasztal” körül gyülekezők határozottan a Központi Szövetség ellen szervezkednek.)

A program szerves részét képezi az erők összefogása és mozgósítása. Ki kell iktatni, meg kell szüntetni az ellenlábások fondorlatait. Az összefogás jelszavaként fogalmazható meg: egység a sokféleségben, vagyis nagyon jól megférhetnek a különböző vélemények, elgondolások egymás mellett, amennyiben nem irányulnak egymás ellen, és a közös célt szolgálják. Ellenkező esetben a szervezetlen sokféleségben megfeneklik minden jobbító szándék.

A szórványban – és mi, ausztriai magyarok az vagyunk – szervezett felépítmény nélkül nem juthatunk előre. Ha mindezt gépezetként fogjuk fel, a gépezet csak akkor működőképes, ha az egyes alkatrészek egymásra hangolódva látják el feladatukat. A feltételezhető „program” és az összeálló gép természetesen csak akkor működik, üzemel, ha közös akarat tartja mozgásban.

A szórvány életképessége megköveteli a folyamatosságot és állandóságot; nélkülük felőr-lődünk a divatáramlatok, az eredetiség benyomását keltő újabb és újabb kezdeményezések, ötletek özönében. Az állandóságot folyamatos odafigyeléssel, munkával lehet fenntartani.

Helyünk és helyzetünk nem szorult tisztázásra, de azért meg kell tudnunk választolni a folyton felmerülő kérdéseket. Ugyancsak magától értetődő magyarnak lenni és maradni Ausztriában. Aki ebben kételkedik, nincs jövőképe.

Események és élmények szükségese-k a meg-tapasztaláshoz, amik beépíthetők abba az ös-sz-képbe, amit valamennyien közösen alkotunk. Ennek az a sajátossága, hogy minden különbö-zőségünk ellenére összeáll „ausztriai magyar” ábrázatunk Burgenlandtól Bécsen át egészen Vorarlbergig. És az ös-zkép különböző voná-sokból tevődik össze, különben egyetlen, felis-merhetetlen színfolttá folynánk szét.

Az egyesületek nélkülözhetetlenek a folyama-tosság megőrzéséhez. A kisebb, nagyobb közös-ségek mégsem lehetnek meg önmagukban, ha-nem társulniuk kell egymással. Az egyesületek tevékenysége nem jelenthet kizárólagosságot, hanem kölcsönösen ki kell egészülniük közös programmá.

A közös program feltételezi a tervezés és cse-lekvés egybehangolását. Ezen a ponton ismét megnevezhető a Központi Szövetség mint kö-zös keret, mint megjelenési forma. Tény, hogy a virtuális közösségek (és nagyban azok va-gyunk) csak akkor lehetnek a jövő hordozói, ha érdekközösségként érdekképviselletté szerve-ződnek.

Az osztrák népcsoporttörvény módosítá-sa-l kapcsolatosan – és ez valamennyi népcso-portra vonatkozik – csak akkor beszélhetünk jövőről, ha az egyesületek jelöltjeiből demok-ratikusan válasszák meg azt a testületet, ame-lyet törvényes képviselőnek fogad el a kor-mány. Ez a képviselőtestület az elismert fele-kezetekhez hasonlóan önállóan intézi belső ügyeit, ide értve az egyes népcsoportok felépí-tését, szervezeti működését a kulturális tevé-kenység egybehangolt megszervezésétől a ki-vitelezésig. Ide tartozik az „országos ügyek” intézése befelé is képvisellete kifelé. Csupán emlékeztetőül: a Központi Szövetség már 2004-ben, a Konvent idején ezzel a beadvánnyal élt a Parlamentben. Legújabbán ugyanezen elgon-dolást szorgalmazza Andreas Khol, a Parla-ment volt elnöke.

Anyagi tekintetben a népcsoportok érdekkép-visellete önállóan gazdálkodik a rendelkezésre álló pénzekkel; támogatás esetén természetesen ezekkel elszámolással tartozik.

Kényes, de megkerülhetetlen kérdés az anya-gi alapok megteremtése. Eltekintve az állan-dósuló pénzügyi válságtól, bármely népcsoport életképessége nem utolsó sorban attól függ, mennyire képes saját köreiből előteremteni a szükséges pénzüsségeket. Az önállóság ezen a téren is feltételezi, hogy a népcsoportok tag-jai – így a magyarok is – jelentős mértékben

Találkozás a mackóval (2009)

hozzájárulnak az egyesületi élet fenntartásá-hoz, mi több, lehetővé teszik bizonyos tartalé-kok megteremtését.

A jövőkép állandóan rajzolódik. Olyan lesz, amilyennek nem csupán elképzeljük, hanem cselekvően alakítjuk a megvalósulás irányá-ba. Élettel kell megtöltenünk, otthonossá kell tennünk közösségeinket. Minden egyes ma-gyarnak tisztában kell lennie azzal, miért ra-gaszkodik közösségei fennmaradásához. Nem esetlegesen, ünnepi alkalmakkor, hanem a lát-ványosságot nélkülöző hétköznapiokban is.

A jövő elkezdődött akkor, amikor a Központi Szövetség célként lerakta a népcsoporttá válás alapjait, teljesítette ennek jogi feltételeit. Ez a program világosan megfogalmazza a hovatarto-zás mikéntjét, nevezetesen az Ausztriához való kötődést. A felzárkózás programja ez, a szüle-tett, települt burgenlandi magyar kisebbséggel való összefonódást jelenti ugyanazon jogi kere-tek között, a vele való számos megnyilvánulás-sal: odafigyeléssel, törődéssel, megbecsüléssel.

Végül is minden rosszindulatú félremagyará-zás helyett meggyőződéssel valljuk az integrá-ció elvét, vagyis a Központi Szövetség célkitű-zéseiben és felépítésében befogadó, de nem beolvasztó irányultságu: eleve sokszínű közös-ségek együtttható létezésére és működésére épül.

DEÁK ERNŐ

DR. ÁBRÁM ZOLTÁN

SZÉKELYEK NYOMÁBAN BUKOVINÁBAN

Régóta tervezem, hogy végigjárjam a másfél év-századon át székelyek lakta öt bukovinai falut. Jártam Erdély szinte minden magyarlakta vidé-kén, de Kárpátokon túli magyarokkal is találkoztam. Bejártam a csángó települések jelentős ré-szét: Gyimesekben, Moldvában, Barcaságban. Az egykori ötágú (ma hétágú) sípot jelképező hatá-ron túli magyarok sorsával saját hazájukban ismerkedtem Kárpátaljától Őrvidékig, Losonctól Magyarkanizsáig, Kórogyig, Lendváig. De az 1941-ben Bukovinából végleg eltelepített székelyek „szülőföldjét” még nem láttam.

Idén nyáron elkekeztem az alkalom, hogy – a Marosvásárhelytől amúgy nem túl messze fekvő – Bukovinába autózzak. Az oda kirándulókat leg-inkább a fenyvesekben gazdag táj festői látványa, a Stefan cel Mare (Nagy István) fejedelem idejé-ben vagy azt követően felépülő kolostorok művé-szi fallfestményei, a szucsávi várjátékok, a gaz-dag népművészeti és népi építészeti értékek, vagy az Osztrák–Magyar Monarchia idején kiépült Vatra Dornei oxigéndús levegője és ásványvize, esetleg az onnan kiinduló hegyi túrák vonzzák. Miközben Erdélybe ereszkedvén meglátogatják Drakula gróf várkastélyát, szállodáját, és megte-kintik a világ talán egyetlen egész alakos Bram Stoker bronzszobrát.

Történelmi áttekintés

A mai Románia északkeleti részén fekvő Buko-vina szemet gyönyörködtető panorámákat, rende-zett tájépítészeti megvalósításokat, kisvárosaiban szecessziós házsorokat, szerteágazó kulturális ér-tékeket nyújt. Az 1774-től Ausztriához tartozó, Csernovic központi Bukovina tartomány az első világháborúig a Monarchia soknemzetiségű, virág-zó csücske volt. Jelenleg északi fele Ukrajna része.

Az 1764. január 7-i verengézt, a mádfalvi ve-szedelmet követően a csiki havasokon keresztül Moldvába menekült székelyek egy része, hozzá-juk csatlakozó más csoportokkal együtt, nemso-kára az amúgy gyéren lakott Bukovinában telepe-dett le. A Habsburg-udvar, amely közben elismer-te, hogy helytelenül járt el a székelyekkel szem-ben, az első telepésekkel még 1776–1777-ben két falut (Istensegits, Fogadjisten) hozott létre. Né-hány évvel később, 1783-ban II. József császár Erdély gubernátorára, Hadik Andrárra bízta a Moldvába menekült székelyek Bukovinába tele-pítését, ami 1786-ig tartott, és újabb három bu-kovinai székely falu megalapítását eredményez-

te: Hadikfalva, Andrásfalva, Józseffalva. A szá-madatok szerint összesen 2687-en települtek át Moldvából Bukovinába.

A száz év alatt lélekszámban közel négyszeresé-re növekvő és ezáltal életterében beszűkülő, ugyan-akkor őseik földjétől, a székelységtől, a tömbma-gyarságtól minduntalan távollevő bukovinai szé-kelyek hazatelepítésének gondolata először az 1880-as évek elején merült fel. Ekkor már elke-zdődött a kivándorlásuk Amerikába, leginkább Ka-nadába, de még Brazíliába is. Az első telepítésre 1883-ban került sor az Al-Duna szabályozásából nyert délvidéki, bászági földekre, később Erdély-be, elsősorban Déva környékére, de a manapság Marosludashoz tartozó Andrásstypelepre is.

A történelmi változások úgy hozták, hogy a bu-kovinai székelyek kisebbségi helyzetbe kerültek, és a román nacionalizmus tárgyaivá váltak. Az erő-södő magyarellenesség, valamint a II. világhábo-rú kitörésekor Bukovina kettészakadása olyan ked-vezőtlen viszonyokat teremtet, hogy a Bukoviná-ban élő magyaroknak nem volt maradásuk. Az ille-gális áttelepülés beindulásával Budapest elkezdte a tárgyalásokat a román kormánnyal, és megszü-letett a Szatmár és Bihar megyei telepítés terve, amely Jugoszlávia lerohanásával nem valósulha-tott meg, hiszen végül is az öt bukovinai székely falu teljes lakosságát a kedvezőtlen nemzetiségi adottságokkal rendelkező Bácskába telepítették 1941 májusában-júniusában. Ekkor tisztázernél töb-ben hagyták el bukovinai szülőföldjüket, majd alig három évig tartó bácskai építkezést és beilleszke-dést követően a front elől északra kellett menekül-niük, hogy többségük a mai Dél-Magyarországról, Baranya és Tolna megyékből elmenekült németek házeit elfoglalhassa.

Elhagyott házak, templomok

A történelmi tényeken túl keveset tudunk arról, hogyan alakult az 1941-ben elhagyott falvak, há-zak, templomok és temetők sorsa.

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a ma-gyar kormánynak nem sikerült a jóval előnyösebb-nek bizonyuló lakosságcserével megoldani a tele-pítést, ráadásul a bukovinai székelyek hátrahagyott értékeiért fizetendő kártérítést sem sikerült kihar-colnia a román féltől. Ezért az igás állataikat és gaz-dasági felszereléseiket messze áron alul értékesí-tő telepések gyakorlatilag csak személyes holmijai-kat és háztartási felszereléseiket vitték magukkal. Miközben a hátrahagyott lakóházak és birtokok új

tulajdonosai az elcsatolt Észak-Bukovinából mene-kült, a háborúban érdemeket szerzett, vagy a kör-nyező falvakból a jobb minőségű földek miatt ide-telepedett románok lettek. A más nemzetiségű helybenmaradók vagy idetelepedők (ukránok, len-gyelek, zsidók stb.), illetve a szülőföldön maradtak választó 19 magyar család a továbbiakban abszo-lút kisebbséget alkottak.

A 2002-es népszámlálási adatok szerint az egy-kori bukovinai székely falvakban már nemigen él-nek magyarok. Hadikfalván egyetlen lakos vallo-tta magát magyarnak. Andrásfalván az utolsó ma-gyar ember (a nevére már nem emlékeztek) még a rendszerváltás előtt áttelepült Magyarországra, de ott mégsem szeretett, ezért inkább visszajött szü-lőfalujába, és az időközben államosított háza hasz-nálatáért haláláig bért fizetett.

Mind az öt, egykor magyar település már a falu határában felhívja az arra utazó figyelmét, elsősor-ban messzire ellátászó templomtornyaiak által, ame-lyek elütő színfoltot alkotnak a hagymakupolás, ko-lostorszerű istenházakkal bíró falvak többségéhez képest. Igaz ugyan, hogy Radóc (Radauti) környé-kén, ahol a bukovinai székelyeket letelepítették, éppúgy látni német evangélikus és lengyel katoli-kus templomokat, vagy éppen zsinagógát.

A bukovinai székelyek egyszerűségükben is fel-tűnő templomainak többsége (négy) ma is áll, csak a torony keresztjét cserélték fel, és a templombel-sőt alakították át az ortodox egyház kívánalmai sze-rint. Két kivétellel. Fogadjisten templomát lebont-tották, mellé pedig felhúzták a görögkeleti temp-lomot, míg Andrásfalván csak a református temp-lomot tartották meg, a római katolikus helyébe kul-túrothont építettek a községközpontban.

A továbbiakban – a többi közül kiemelve - szol-gáljon néhány adat Hadikfalva templomáról. A kő-ből és téglából készített, 35 méteres tornyú, több-nyire a falubeliek köz munkájával, verejtékével fel-épített templomot 1825-ben szentelték fel. Az 1941-ben a faluból lelkeszestől távozó magyarok a katoli-kus Schmilewski család gondjaira bízta Isten házá-t, ám pap hiányában a néhány tucatnyi helyben-maradó lengyel nem használta azt. A háborús visz-o nyok miatt öt évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy az időközben betelepedett falu ortodox papot kapjon, és felavassa a paplakot. A következő évben, 1947-ben a leendő görögkeleti templom alapját megön-tötték ugyan a falu központjában, de végül is meg-egyezték abban, hogy együtt használják a már me-glévő római katolikus templomot. Az évek teltek, és

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK

Beke Zoltán

Nemrég a Felvidék egyik legszebb kisvárosában jártam. Ott, ahol a Sajó patak kitör a Gömör-Szepesi-érchegység lilás fényben úszó aranyat, ezüstöt, rezet, vasat és csodaszép barlangokat rejtgető hegyei közül, a 314 m magasságú fennsíkön fekszik a szászok által alapított, 700 éves múlttal büszkélkedő Rozsnyó városa. Innen intézte Rákóczi fejedelem 1706-ban az ország ügyeit és a tengersík vidéket kedvelő Petőfi is járt erre, aki lekicsinylően „alamizsnakrajár a koldus kalapjában”-nak nevezte a magyar történelemben sokszor szerepet játszó püspöki székhellyel is rendelkező várost, melynek temetőjében nyugszik gyönyörű márvánsíremlék alatt Kandó Kálmán felesége és Móríc Zsigmond korán meghalt egyetlen fiúgyermek, Bandika. Az Andrássyak és a Máriássyak voltak erre egykor az urak. A főtéren a Rákóczi-torony előtt a város jótevőjének, Andrássyné, Hablawetz Franciska márványszobrára köszönti a látogatót és kirándulásra a nemrég kiégett Krasznahorka büszke vára és az Andrássyak pompás betléri kastélya hívogat. A várost jól ismerő, helytörténeti kutatással foglalkozó, a Csemadok rozsnyói részlegének tíz évig ügyvezető elnökeként is működő Beke Zoltánnal egy belvárosi étteremben beszélgetek, miután végigvezetett a város múltját és jelenét tükröző temetőn.

Mióta él Rozsnyón?

Fél évszázada: itt születtem 1962-ben, itt érettségiztem és itt dolgozom ma is hivatalnokként a város szolgálatában. Csak a katonaság és a rimaszombati közgazdasági tanulmányaim szakítottak el rövid időre a várostól. A szüleim is erről a környékről származnak. Régi felvidéki család vagyunk. Apám kerégyártó volt. Amikor kiment dívatból a fakerék, mindenféle asztalosmunkával kereste a kenyerét.

Mikor kezdett el foglalkozni Rozsnyó helytörténetével?

A történelem mindig érdekelt. Általános iskolás koromban még létezett a régen megszűnt Gömöri Hajnal című magyar nyelvű újság, amiben egyszer „Ki mit tud Rozsnyóról?” címmel pályázatot hirdetett. Aug bírtam kívánni, amíg a következő kérdéssorozat megjelenik! Bújtam a könyveket, a levéltárat, kérdezgettem a az öreg rozsnyóiakat és minden kérdésre részletes választ adtam. Első díjat nyertem! Ezzel kezdődött. A rozsnyói levéltár vezetője, egy ősi rozsnyói család leszármazottja felfigyelt rám. Kedvemre nézelődhettem a levéltárban, kutathattam, gyűjthettem az adatokat és nagyon sokat tanultam tőle. Rengeteg helytörténeti könyvet olvastam, később vásároltam is. Ez a legkedvesebb időtöltésem. Minden érdekel, ami Rozsnyóval kapcsolatos: az idős emberek emlékezései, a Rozsnyóról elszármazottak elbeszélései, a régi képek, térképek, fényképek, könyvek. 1992-ben kapcsolatba kerültem a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület-tel, melynek ma már tagja is vagyok.

Az adagyűjtésen kívül, megjelent valamilyen Rozsnyó történetével kapcsolatos műve is?

Évekig küzdöttünk, küzdöttem a Kossuth-szobor újrafelállításáért. A rozsnyói Kossuth-szobor kálváriája kész regény és Rozsnyó hányattatásának is a jelképe. Erről írtam egy füzetecskét. Vastagynakú kálvinista vagyok, ezért is figyeltem fel arra a tényre, hogy 1902-ben Réz László református lelkes kezdeményezésére a rozsnyóiak gyűjtést rendeztek egy Kossuth-szobor felállítására. A szobrot 1907-ben a város főterének nyugati felén Kossuth Lajos fia, Ferenc avatta fel. Kossuth Ferencet ebből az alakalomból a város díszpolgárává is választották, de erről a dokumentumok eltűntek. 1920-ban, Trianon után a szobrot ledöntötték és a városháza udvarán hanyódott. Rozsnyót 1938. november 8-án, az első bécsi döntéssel visszacsatolták Magyarországhoz. A magyarok bejövetelét óriási örömmel fogadta a város. Újra felállították a szobrot, amit aztán 1945 után megint ledöntöttek és Rozsnyót Csehszlovákiához csatolták. A szobrot a Bányászati Múzeum kertjében állítottuk fel egy szomorúfűz alatt és a 80-as évektől odajártunk koszorúzni. Eleinte titokban, aztán hivatalosan is. Volt idő, amikor a rendőrségre citálták az embereket, mert elszavalták a Talpra magyart és elénekelték a Himnuszt. Ilyen volt az élet a „báronyos forradalom” előtti években. Amikor 1993-ban Csehszlovákia megszűnt és megalakult az önálló Szlovák Köztársaság, ezzel szinte egyidőben eldőlt és megsérült a mi Kossuth szobrunk is. Hivatalosan az idő vasfoga rágta el! A rozsnyói magyarok egy garázsban restaurálták és egy kazánházban árválkodorú évekig, de a rozsnyóiak nem adták fel! Mint a Csemadok itteni vezetője az egyik kezdeményezője voltam a szobor újbóli felállításának. Évekig húzódtak a viták, a tárgyalások az engedélyezés és a felállítás helye körül. Összehív-

tam az összes itteni magyar egyesület vezetőjét. A többség az eredeti, főtéri helyre szavazott, mégis az engedélyt a mostani helyre, a Bányászati Múzeum előtti szűk tereskére kaptuk meg. A költségeket egy magyar pályázati pénzből és a könyvem bevételéből álltuk. Szerintem nem méltó a hely, de legalább áll és már a Főter sem a régi. Fáj a szívem, amikor a sok nem megfelelően helyreállított és oda nem illő házát látom.

A városban lépten-nyomon magyar szót hallani. Hány magyar él Rozsnyón?

Nehéz megmondani. A legújabb, 2011-es népszámlálási adatok még nem ismeretesek, de fogunk és az összlakosság is kevesebb. Az 1945-ös népszámláláskor a városnak 10 000 lakosa volt, ebből 90% magyar, a többi egyéb: szlovák, német, zsidó, roma. A 2001-es adatok szerint 20 000 lakosból 28% vallotta magát magyarnak. A szám egészen biztosan nem reális. Meggyőződésem, hogy Rozsnyó mai lakosságának legalább a fele magyar és 80%-a magyar gyökerekkel rendelkezik.

Hány magyar található a város vezetőségében?

A báronyos forradalom után 12 magyar ült a város vezetőségében. 2004-ben, amikor a Kossuth szobor felállítása körüli vita volt, akkor kettő, és most én vagyok az egyetlen magyar a 17 fős képviselőtestületben. A jelenlegi polgármesterünk beszél ugyan magyarul, de ő csak ideiglenesen tölti be ezt a tisztséget. A különböző magyar pártok addig vitáztak, veszekedtek, széthúztak, amíg mind-egyik elvérzett. Én is csak független képviselőként jutottam be. Felmérgesített, amikor a választások előtt egy személtádn „A múltat szemétre kell dobni!” feliratot olvastam. A minimálisan megkövetelt 200 pártoló aláírást két nap alatt összegyűjtöttem. Számomra a legszimpatikusabb magyar párt a Duray Miklós vezette Együttélés Pártja volt. Ezzel azonosítani tudtam magam, de a Meciar vezette kormány felemelte a bekerülési küszöböt. Ekkor jött létre a Három Koalíció Pártja és Durayt félreállították. Később ez a párt is kettévált és a magyarok két szék között a pad alá estek. Pedig a szlovák pártok közül, vagy a sok szlovákot is magába foglaló Bugár-féle pártból senki sem fogja a magyar érdekeket képviselni! Így ki fogja megvédeni például a magyar iskolákat? Előbb-utóbb össze kell fognunk, mert a Felvidéken egyre kevesebb a magyar!

Őn szerint mi az oka a magyar népesség fogyásának?

Sajnálatos, de egyre többen szeretnének érdekből a többségi társadalomhoz tartozni. Rozsnyón öt szlovák és két magyar iskola működik. A szlovák iskoláknak legalább a fele magyar gyerekekkel van feltöltve. Már az 50-60-as években elindult az a tendencia, hogy magyar szülők a könnyebb érvényesülés jelszavával szlovák iskolákba íratják be a gyerekeiket. Pedig ez nagy tévedés. Csáky Pál és Bugár Béla is magyar iskolába járt, mégis miniszter lett!

Milyen a Felvidéken magyarnak lenni?

A többségi társadalom képviselői azt állítják, hogy a kisebbségek, így a magyarok is messzemenő jogokat élveznek. Amíg azonban például nem vehetjük fel a magyar állampolgárságot, mert akkor elveszítjük a szlovákot, addig egyértelműen korlátozva vagyunk a jogainkban. Pedig a világ számtalan országában létezik kettős állampolgárság. Ezt a törvényt persze Szlovákia csak gyerekes retorzióként vezette be az Orbán-kormány kisebbségi politikája ellenében, hiszen 1996 óta a világ bárhol élő egykori szlovák megkaphatta a szlovák állampolgárságot is. Most éppen a szlovákok morognak e törvény ellen a legjobban.

Mit szeretnének a felvidéki magyarok a jelenlegi helyzetben elérni?

Egyszerű a válasz: hogy ne kelljen a szülőföldünkön idegenként élni! Nyugodtan használhassuk az anyanyelvünket, magyarul is intézhessük ügyesbajos dolgainkat, írásban és szóban. Hogy valóban betartsák a törvény 5. és 6. paragrafusát „amennyiben egy lakóhelyen a kisebbség meghaladja a 20%-ot, akkor minden ügyszó, hirdetés, prospektus, plakát, információ meg kell, hogy jelenjen a kisebbség nyelvén is.” Rozsnyónak még a weboldala is csak szlovák nyelvű! Rozsnyó eredetileg német alapítású város. A német lakosság már az 1800-as évektől természetes folyamat révén magyarra vált. A magyarok szlovákosítása, asszimilációja viszont a megtörés, a törvények útján történik. Ez óriási különbség! Aztán a Benesi Dekrétumok a mai napig érvényesek, még csak nem is kutathatók! II. világháború utáni kitépitések, a csehországi áttelepitések, az állampolgárságtól való megfosztások, a halálozási számok (például a deportáltakat mínusz fokokban marhavagonokban szállították, ahol sokan megfagytak) a mai

Magyar szívű érsek – német ajkú költő

240 éve született Felsőőri Pyrker János László

Austriában is, Magyarországon is több ízben felfigyeltem Pyrker nevére. A mai átlag olvasó csak Mikszáth: Különös házasság c. regénye hőseként ismeri – ezért fontos és méltányos szilárd jellemét és a közösségért végzett buzgó ténykedését bemutatni.

A Fejér megyei Nagylángon (ma Soponya), született 1772. november 2-án. Édesapja a Zichyek főintézőjeként működött, édesanyja tiroli Branzollból (Ötschtal) származott. A német ajkú család két nyelven felnövő hét gyermeke közül János volt a legidősebb.

A székesfehérvári gimnáziumban nagy hatással volt rá két pálos rendi tanár: a fiatal költő, Ányos Pál, valamint a magyar ódaköltészet első mestere, Virág Benedek. Ők ismerték föl tehetségét, alakították egyéniségét. 1787-ben Pécsre került, ahol bölcséletet és jogot végzett, majd Budán, a Helytartótanácsban dolgozott. 1792-ben Lilienfelden belépett a ciszterci rendbe, szerzetesi neve László lett. A hittudományi tanulmányait Sankt Pöltenben végezte, s 1796 őszén szentelték pappá. A lilienfeldi apátság gazdasági vezetője, majd Dürnritzbén plébános lett. 1811-ben visszakértült Lilienfeldre. A hatalmas tűzvész után addig soha nem látott virágzásnak indult keze alatt a kolostor. Perjellé, majd 1812-ben apáttá választották, s ezáltal Borsmonostor (ma: Klostermarienberg) szuperiorja lett. 1818-ban szepesi püspök, majd 1820-ban velencei pátriárka, 1821-ben dalmát primás és titkos tanácsos. 1827-ben XII. Leó pápa az egri pátriárka érsek címet adományozta neki. Heves megye örökös főispánja lett.

Egerbe kerülve szívén viselte híveinek testi és lelki jóllétét. A városban is serény munkához látott: parkosított, megkezdte a vár rendbetételét, a régi székesegyház egyik gótikus pillérére felállította Szent István szobrát, s a Setét kapuban elhelyeztette Dobó István síremlékét. Városszépítő bizottságot szervezett, mely fontos szerepet játszott a mai Eger képeének kialakításában. Lelkiismeretes és buzgó papként Kálváriát állított fel a várban. Megteremtette a gyógyfürdő alapjait; engedélyezte a zsidók letelepedését. Létrehozta a Kaszinó Társaságot, mely a város közösségi és pénzbeli fejlődését serkentette a szabadságharc utáni években is. Eger és Szarvaskő között közkialk alatt is átvézető utat építtetett, s Szarvaskőn templomot emeltetett. Az oktatást rendkívül fontosnak tartotta, megalapította a vasárnapi iskolát, támogatta az elemi iskolai népoktatást. Rajziskolát létesített az inasok szakmai képzésére. 1828-ban megalapította az első magyar nyelvű tanítóképzőt. Kezdetről fogva foglalkoztatta az új bazilika építtetésé, mert véleménye szerint Egerbe érkeztekor „az érseki templom alig különbözött egy falusi templomtól”. A tervezést a kor neves építésze, Hild Józsefre, a díszítést a velencei Marco Casagrande szobrászművészre bízta. A négy év alatt felépült új klasszicista stílusú székesegyház fő- és összes mellékkoltárának elkészítését saját magánvagyonából fizette ki. Az érseki palotát is bővítette, felépíttette a déli szárnyat, itt szándékozott kiállítani hatalmas

napig nincsenek feldolgozva. A Magyar Koalíció Pártja Berényi József vezetésével azzal az ígérettel vállalta el a kormánytagságot, hogy a Benesi Dekrétumokat nem feszegeti!

Van megoldás?

Nehéz kérdés. Hivatali tevékenységem alá tartozik a temető gondnoksága is. A temető a társadalmi és történelmi változások tükröke. Szomorúan látom, miként változnak az emberek nézetei, miként lesz a Kovács család sírfeliratból idővel Rodina Kovac, miként lesz egyre több szlovák nyelvű temetés, holott a meghalt nagypapa egy kukkot sem beszélt szlovákul, de az unoka már nem tud magyarul, mert a szülő nem tartotta fontosnak, hogy megtanuljon az ősök nyelvén. Legalább az ősök iránti tiszteletből meg kellene adni a végtiszteiséget. Nem az a fontos, hogy kik vesznek részt a temetésen és mit mondanak majd. Szívemelengető volt számomra, amikor az elüldözött, egykor halálra ítélt Máriássy László holttestét a fia hazahozta Angliából és magyar nyelven temettette el a Himnusz hangjainál. Rozsnyón is előfordul, hogy rászólnak a magyarul beszélőre, hogy „Szlovákiában szlovákul beszélünk!”, de nem ez a jellemző. Nekünk itteni magyaroknak nem szabad feladni önmagunkat, megalkuvások nélkül ki kell tartanunk magyarságunk mellett! Abba kell hagyni az örökös vitát, torzsalkodást, ez nem vezet semmire. Össze kell fognunk! Ez a Kárpát-medencei magyarság megmaradásának egyetlen lehetősége.

FERENCZY KLÁRA

képgyűjteményét. Az 1832–36-os országgyűlés utolsó ülésnapján az akkor létrehozandó Magyar Nemzeti Múzeum javára felajánlotta a Velencében gyűjtött, közel kétszáz XVI–XVII. századi itáliai festményét. Később az adományt kiégszította még mintegy ötven képpel. Ezt a nemes gesztust az 1836. évi XXXVIII. törvény-cikk 2. §-a így örökíti meg: „Felső Eőri Pyrker János László Patriarcha és Egri Érsek azon nemes tette, minél fogva ritka jelességű becses képgyűjteményét a Nemzeti Múzeum gyarapításául a hazának felajánlá”. (A gyűjtemény ma a Szépművészeti Múzeum tulajdona.)

Tehetséges muzsikusként vonósnégyst alapított, melyhez kiváló hangszereket hozott magával Velencéből. (Ezek egyike a 1697-ben készült Cecília nevű Stradivari-hegedű, mely 2008-ban Budapesten került elő.) Templomi kórust és zenekart szervezett, és a zenészek képzéséről is gondoskodott.

A művelt, sokoldalú, irodalmárként is jelentős Pyrker főpapként időnként latinul szólalt meg, közvetlen környezetével viszont magyarul levelezett és beszélt. Németül írta lírai és epikus költeményeit, történelmi tárgyú színdarabjait (Die Corvinen; Zrínyis Tód stb.), egyházi műveit, imáit és dalait. A *Perlen der heiligen Vorzeit* című művét, amely bibliai történeteket elbeszélő költeményfűzér, Kazinczy fordította magyarra (A szent hajdan gyöngyei, 1830). A nemzeti nyelvű irodalom kizárólagosságát követelő Toldy Ferenc türelmetlen hangon támadta meg a mű ürügyén, ha valaki azon nyelven ír, melyet leginkább sajátává tett?”

1844-ben Vörösmarty javaslatára Pyrkert a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává választották. 1847-ben az Osztrák Tudományos Akadémia egyik alapító tagja, a bécsi Képzőművészeti Akadémia tagja, majd a würzburgi teológia és a jénai egyetem bölcészkarának díszdoktora lett. Képmását Barabás Miklós örökítette meg.

Az önérzetes, érzékeny, társadalmi helyzetével, de saját értékeivel is tisztában lévő főpap éppoly otthonosan mozgott a művészetek világában, mint a főúri társaságban, és még a gazdasághoz is értett. Annak ellenére, hogy minden krajcár helyét megnézte – mint Tárkányi Béla jellemezte takarékosagát – bőkezűen adakozott személyes vagyonából. A hívei körében igen népszerű érsek állandóan támogatta a szegényeket, s a kolera dühöngése idején istápolta a betegeket. Asztalánál rendszeresen 15–20 szegény sorsú diák kapott ingyen étellemezt. A nevelőintézetre 40.000 forintot költött. Nagy értékű házat katonatiszti lakul ajándékozta Eger városának, s a fenntartásáról is gondoskodott. Hadirokkantak számára szanatóriumot létesített Karlsbadban és Gasteinben. Támogatta többek közt Grillparzert, aki az *Abschied aus Gastein* c. versével köszönte meg, hogy nehéz időkben mellé állt. Küszöbert is segítette, aki hálából neki ajánlotta az op. 4-es dalfüzetét, s több versére dalt komponált (*Das Heimweh; Die Allmacht*).

Bécsben halt meg 1847. december 2-án. Kívánságának megfelelően testét a lilienfeldi temetőben helyezték örök nyugalomra, míg szívét egy leforrasztott urnába zárva az egri katedrális altemplomában, a kriptá központi részén temették el, mert mint mondotta: „Egerért dobogott, legyen az egrieké”. RADICS ÉVA

Gulyás Csárda – Étterem

1210 Wien Leopoldauer Straße 164.

Tel.: 01/2591548

Magyaros ízekkel, kedvező árakkal, kellemes környezettel, 100 fős kerti helyiséggel, 70 fős földszinti, 90 fős emeleti résszel rendelkezve vállalkunk céges, családi rendezvényeket, esküvőket, szülinapi partikat, de ebédre vagy vacsorára egyedül vagy szűk körben is szívesen vendégül látjuk.

Menü 5,30 Euro (leves+főétel), házhoz szállítással 5,90 Euro.

Szombat, vasárnap friss, házias cukrászsütemények!

Torták, egyedi torták, esküvői torták rendelhetők (Rendelését kérjük 3 nappal előre leadni szíveskedjék)

Szeretettel várjuk !

++

50 éves a Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiuma

Alapításának 50. évfordulóját ünnepli az 1962-ben alakult „rajban repülő” írók csoportja, a Soproni Fiatalok Művészeti Kollégiuma. Az írócsoport alapítói túl léptek, túljutottak a férfikor határán. Együtt vannak, együtt írnak, egymást erősítik vagy fél évszázada. Vannak közöttük, akik elhallgattak, vagy akit elhallgattattott a kora. Nincs már köztünk a szomorú sorsú, az életéről is lemondó komoly tehetség, Izes Mihály költő. Nemrég hunyt el Kövesi György, a Civitas pincészínház lelke, költőnek és rendezőnek egyaránt kiváló alkotó. A legjobbat közülük, Herbszt Zoltánt egy gyors lefolyású betegség ragadta ki a soraikból.

Többen, így Bösze Balázs, Büki Attila, Zentai László költészetük legjavát értekeikkel meggyőző gyűjteményes kötetbe mentették. A festőnek is kiváló Büki Attila drámáit, monodrámaít gazdag tartalmú két kötetben adták ki. Felsőbüki Nagy Pálról, Brunswick Terézről írt monodrámaí keresik a rangjukhoz méltó színpadot- hiába...

Rakovszky Zsuzsa a Soproni Fiatalok mozgalmának nagy tehetségű és szerény tagja kiváló versgyűjteménnyel, elmélyült regények sorával örvendeztette meg olvasóit. „A kígyó árnyéka” 17. századot idéző

hiteles regénye, majd a Sopronban is lehulló vörös csillag döbbenetét bemutató regény évszázadokat átfogó regényvilágot teremtett. A számos nagy díj tulajdonosa – a Kossuth-, a Márai – és a Magyar Örökség díjas íróno tiszteletreméltó szerénységgel marad remekművei mögött. Lélegzetet elállító remek alkotás füveskönyve. Mindnyájunkban természetközponitú gondolatvilágot nevel ez a remekmű.

Bővebben írhatnék Zentai László antik költői formavilágáról, Zsirai László intellektuális lírájáról, Bösze Balázs pannóniai világképet sugalló költészetéről és bájos gyermeklírájáról. Most azonban csak egy csendes és szerény köszöntésre kaptam lehetőséget, az életpályák alkotásai önmagukról beszélnek. A közeljövőben emléktábla kerül a Nyugat-Magyarországi Egyetem Művelődési házára, ahol az alkotók gyakran megjelentek-de túrve, néha tiltva is. A Béke út és Hunyadi János út sarkán áll a jeles épület, egy nevezetes hattyú szoborhoz közel, melyet vizsgaidőszakok közelében tollakkal gazdagítanak a fiatal egyetemisták. Mindez annak az emléke, hogy az Egyetem egy hajdani professzora azzal bocsátotta el eredménytelenül vizsgázó hallgatóját: akkor meg majd át a vizsgán, ha a hattyú tolla kinő.

A THORMA JÁNOS VÁNDORKIÁLLÍTÁS MÜNCHENBEN

Szeptember 30-án, délután 3 órakor volt az ünnepélyes megnyitója a müncheni Künstlerhaus-ban Thorma János (1870–1937) festőművész tárlatának. Ezzel az eseménnyel a bajor fővárosban egy nagyszabású, magyar vonatkozású rendezvény valósulhatott meg, másfél éves tervezés után.

A megnyitón Maja Grassinger, a Künstlerhaus elnöke-je valamint Mydlo Tamás müncheni magyar főkonzul köszöntötte a több mint 200 látogatót. Azután Habsburg György követe, a Magyar Vöröskereszt elnöke nyitotta meg a kiállítást. Az ünnepi előadást dr. Josef Kern, a würzburgi egyetem művészettörténész professzora tartotta. A kiállításon a művész jelentős festményei tekinthetők meg, amelyek a vándorkiállítás keretében előzőleg már Kecskeméten, Nagybányán és Kiskunhalason kerültek bemutatásra.

Most a két tárlat anyaga egyesült és Münchenben a művész negyven festménye tekinthető meg. Az október 19-ig tartó kiállítás mottója: „Nő a tájban - nő és a természet”. Thorma érdeklődése e két téma művészi feldolgozása iránt viszonylag korán fellelhető, mindkét téma egészen létele végéig szenvedélyesen foglalkoztatta. Több mint száz festménye született ebben a témakörben.

Thorma János kapcsolata Münchennel 1888-ban kezdődött. Akkor érkezett a bajor fővárosba a 18 éves diák, hogy itt tökéletesítse festészeti képességeit. A Bajor Királyi Szépművészeti Akadémia mellett itt működött többek között Hollósy Simon festőművész magán-festőiskolája, amelybe Thorma rögtön beiratkozott. 1889-ben felvették Thormát az Akadémiára, Liezen-Mayer Sándor professzor „Komponier-schule”-

jába. München után Thorma Párizsba ment tanulni, az Académie Julian-ba, de Münchenbe ismételten visszatért és már mint fiatal művész számos kiállításon vett itt részt, így például 1905-ben is, amikor egy művét a Glaspalast-ban aranyéremmel tüntették ki. Thorma János élete folyamán különböző festői stílust követett, a naturalizmustól a szecesszióig és a francia realizmuson keresztül, az impresszionizmusig és a posztimpresszionizmusig. Több mint 500 festményt készített és ezzel az életművel a modern irányzatok fontos képviselőjeként tartják számon a magyar festészetben.

Thorma János 1896-ban az európai hírvé vált nagybányai művésztelep egyik alapítója, s három évtizeden keresztül számos fiatal művész nevelője volt. Alkotóművészként, de tanárként is kimagasló teljesítményt vitt véghez. A művésztelepnek mértékadó befolyása volt a magyar és a román képzőművészetre, de kisu-gárzása elérte a szomszéd országokat is. Oroszországból, Ukrajnából, Lengyelországból, de Németországból, Ausztriából és Angliából, sőt a távoli Ausztráliából és Indiából is jöttek növendékek. Thorma János egy évtizeden keresztül, 1918 és 1927 között volt a festőiskola vezetője.

Münchenből a vándorkiállítás két másik német városba, október végén Stuttgartba és december elején Berlinbe kerül. A vándorlást egy a Magyar Nemzeti Galériában 2013. február elejétől május végéig tartó különkiállítás fogja lezárni. A tárlat anyaga Magyarország, Németország, Románia múzeumaiból és magángyűjteményeiből származik. Németországban ez az első tárlat, amely kizárólag Thorma János műveit mutatja be.

THORMA GÁBOR

BARNÁS MÁRTON: VENDÉGSZERETET

Csendesen készültünk arra a nagy napra. Régen gyűltünk így össze. Úgy gondolom, ez a baráti kör csak nagy jóindulattal nevezhető baráti körnek. Mintha a világ legfelszínesebb kapcsolatai kötődtek volna az évek során.

Ha nem nézem annyira kritikusán ezeket a barátságokat, szerelmeket, akkor kijelenthetem: itt vagyunk, együtt vagyunk. Ez a legfontosabb. Barátaim támogatatták ötletemet, hogy találkozzunk egy nyugodt estén. Jöjjön el mindenki, legyünk itt mindannyian. Meg kell adni a tiszteletet ennek a napnak, meg kell adni a módját egy ilyen találkozásnak.

Ne kávézóban, ne borozóban találkozzunk, ahogy ezt eddig tettük. Ferihez megyünk. Mióta kibékült szüleivel, szívesen látnak minket. Szerény véleményem szerint élni kell a lehetőséggel. Az ünnepi vacsora, a finom falatok nem maradhatnak el. Halat veszünk, igen. Pontyzeletek. Tökéletes.

Most már minden megvan. Jöhetnek a vendégek.

Majdnem mindenki eljött. A finom halszeletek készen vannak. Juci hiányzik. Hol van Juci? Krisztián sem tudja. Nem mondhatunk le róla. Telefonálunk, érdeklődünk. A mobiltelefon csodákra képes.

As ajtó kinyílt, s ketten léptek be rajta. Juci és Miklós. Juci nagyon rosszul nézett ki. Miklós támogatta, leültették a lányt. Szomorúan néztük őket, mivel Juci részeg volt.

– Mindig mellette vagyok. Ha csak egy percre magára hagyom őt, hülyeséget csinál. Most is... Pár napja szakított a barátjával. Azóta gyógyszereket szed, rendszeresen iszik. Szerencsétlen... Nagyon szerelmes volt abba a fiúba, de amaz elhagyta őt.

Mit csináljak? Szeretem őt... Engedem, hogy szórakozzon velem – mondta Miklós.

Juci közben nem szólalt meg. Üldögélt, elmélkedett, aztán kinyitotta a száját.

– Nem lehetek magányos. Már kezdtem elfelejteni, hogy egyedül vagyok. Ő viszont eszembe juttatta magányomat. Köszönöm... – suttogetta Juci, majd felállt.

Ránk nézett. A hal már tálalva volt az ebédlőben.

– Napok óta nem eszel rendesen, csak iszol. Enned kéne valamit. – mondta Miklós.

Igen, látszott Jucin, hogy nagyon lefogyott. A lány megszólalt, lassan beszélte.

– Rosszul érzem magam. Egy pohár víz jól fog esni, meg talán egy szelet kenyér...

Miklós már ment is volna kenyérért, de Juci visszautasította. Egyedül indult az ebédlő felé, ami a konyhából nyílik.

Miklórsra néztünk, leültettük. Beszélgettünk. Beszélgettünk volna, de szavainkra zuhant az aggodalom.

Aggódunk Juciért. A többiek nevében is írhatom ezt, mert láttam rajtuk. Juci már néhány perce az ebédlőben volt. Feri megnézte a lányt. Az ebédlőbe lépett, aztán szólt nekünk is. Mindannyian az ebédlőbe siettünk. Juci az asztalnál ült. Előtte ott volt a tál, amin a pontyzeleteknek kellett volna lenniük. Egyetlen szelet volt Juci kezében, a többi már nem volt sehol. Az utolsó szelet...

A lány mindent pótol. Magányába belefért az ünnepi vacsora. Észre sem vett minket, csak evett.

Valami csordogál bennünk, mint a tinta a papíron. Olyan illata van, mint a szeretetnek. Ha megérintem? Ember.

A csoportban repülők szárnya már régen megerősödött. Örvendetes, hogy életművükből új válogatás jelenik meg a Soproni Füzetek 34. kötetében, a 2012.évi kiadványban. Sarkady Sándor költő szerkesztő mindenkor figyelemmel kísérte alkotói pályájukat. Ez az új művészeti-irodalmi kötet is képet ad lelkes tevékenységükről. Így magam is a költői-írói csoport krónikásaként köszöntöm a fél évszázada alkotó írókat. Kívánok továbbá számukra egy gazdag-az alkotásaikból összeállított antológiát is, ha erre a mai nehéz körülmények lehetőséget adnak. Kívánom Nekik, hogy addig is egyenes derékkal nőjenek életművükkel föl-felé, mint ahogy az antik embléma költői képe szerint súly alatt is növekszik a pálma.

KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ

*

SAÁRY ÉVA

MAGÁNY ÉS EGYEDÜLLÉT

VILMA hív. Már hangja hallatára előnt az ideges-ség, mivel tudom, félőráig fog beszélni lélegzetvé-tel nélkül! Annyi időt sem hagy, hogy közbeszúrjam: „sajnos, épp most...” „ne haragudj, vendégem van...” vagy... „odaég a hús!”

Mindig ugyanazok a panaszok. Három fia van, de öregségére mégis magára maradt, feléje se néz-nek. Aztán a „gonosz szomszédok”, akik bedobál-ják kertjébe a szemetet, eltömik a lefolyócsator-nát... De a legsúlyosabb, hogy a megvakulás szé-lén áll.

–Tudod, ha látnék, elcsavaroghatnék a kocsival. Vagy legalább olvashatnék! A legborzasztóbb az, hogy összefolynak szemem előtt a betűk!

Nincs szívem félbeszakítani. Hogyan magyaráz-am meg neki, hogy az emberek éppen bőbeszé-dűsége miatt menekülnek előle? Ha rövidebb lenne, föl-föhlívnák időnként, noha senki sem szíve-sen hallgat manapság sirámokat; mindenki rohan, mindenkinek éppen elég a maga baja.

Zsuzsánál a „telepatikus módszer” veztettem be. Ha valamit akarok vele közölni, csak intenzíven rá kell gondolnom, és jelentkezik! Nem zúdít olyan panaszözünt rám, mint Vilma (a pénzre is néz), de azért nála is fölbukkannak ismétlődő motívumok:

– Mióta a férjem meghalt, a régi barátok elke-rülnek, csak nagyritkán keresnek meg. Nappal szalad az idő, de az estéket nehezen tudom elvi-selni. Jó lenne egy társ, egy partner (nem, nem szerelemre gondolok, azon már túl vagyok), aki-vel el lehetne menni valahová, akinek a kedvé-ért egy kicsit föl lehetne öltözködni. Tudod jól, hogy házaspárokkal nem mindig zavartalan a kapcsolat. Egyrészt, hármásban elsikadnak a fontos témák („Két ember beszélget, három már csak társalog” - véli Márai), másrészt pedig az egyedülálló nő mindig gyanús. Nincs az a megér-tő és nagyvonalú feleség, aki ne figyelné árgus szemmel, hogy miről beszélget a férjével, hogyan néz rá.

–Igen, ezt én is tapasztaltam. - hagyom helyben. - Múltkor szerettem volna négy szemközti megtárgyal-ni valamit egy régi férfiismerőssémmel (politikai ügyről volt szó). Írtam is neki, hogy „igyunk meg valahol kettesben egy kávét”. Sohasem jött rá vá-lasz, teljesen megszakadt a kapcsolatunk. Nyilván, a feleség patáliát csapott. Azt gondolta, hogy...

Gitta barátnőmmek a szomszédasszonya (akire a kulcsot bízta vakációja alatt!) kirámolta a lakást. Azóta meg van róla győződve - okkal, ok nélkül? -, hogy továbbra is állandóan bejár hozzá, annak el-lenére, hogy már hatszor lecsereáltette a zárat. Rög-eszmévé kezd nála fajulni ez a hiedelem. Ide-oda-dugdos mindent, és végtelen listákat készít az „el-tűnt tárgyakról”.

– Miért nem jelented föl a rendőrségem? - kér-dem.

– Mert nincs semmi konkrét bizonyítékom. Na, és ők hatan vannak, én meg egyedül. Félek, hogy bosszút állnak rajtam. Megvernek, esetleg meg is gyilkolnak. Manapság annyi minden történik! Jámboran végighallgatok mindenkit, noha köz-ben egyik lábamról a másikra állok, hiszen renge-teg a dolgom. Az én problémáimmal nem is me-rek előhozakodni.

Ne tévesszenek meg azonban senkit a fenti pél-dák! A férfiak sem maradnak le a lamentációban, legfőljebb más jellegűek a „fájdalmaik”. Ismertem jó néhány házastörtéret, – akit mint morc, vén himelefántot a csorda, – kiközösített az egész társadalom. Intrikáltak, áskálódtak, gyűlölködték, s közben folyton arról beszéltek, hogy „ártatlanul” bántja őket mindenki.

A különbség talán csak annyi, hogy míg a nők sokáig húzzák remeteségüket, a férfiak aránylag rövid idő leforgása alatt belerokkannak, belehal-nak. Nehezebben viselik el az egyedüllétet, mint az asszonyok.

*

Esőben (2009)

A magány egy kicsit olyan, mint a fogda. Be kell „bútorozni” valamivel, ki kell alakítani egy „mód-szert” az elviselésére.

A könyvtárnyi börtönnaplóban, amin az évek so-rán keresztül rágtam magam, mindig az érdekelt legjobban, ki mibe tudott lelkileg belekapaszkod-ni, ki hogyan tudta eltölteni négy fal közt az idejét.

Az egyházi személyeket a hit és az imádság vi-gasztalta. Mások nyelveket tanítottak egymásnak, versek strófáit igyekeztek emlékezetből összerak-ni, de akadt olyan is (igaz, magánzárkában), aki pókokkal, svábbogarakkal társalgott - a belebolon-dulásig.

„Kiben erő van és Isten lakik, az szónokolni fog, vés vagy dalol...” - Igen, az alkotó ember mindig tud magán segíteni, sőt igénye, szüksége is van a zavartalan elmélyedésre. Mereskovszkij Leonardo da Vinciről szóló könyvében így figyelmeztet:

„Művész, a te erőd a magány. Ha egyedül vagy, önmagadé vagy; ha pedig akárcsak egyetlen bará-toddal vagy együtt, csak félig vagy a magadé, vagy barátod szerénységednek megfelelően még ke-vésbé.”

Annak is jó, aki valamilyen hobbi-val rendelke-zik: gondolozza a kertet, bélyeget vagy kulcstartó-kat gyűjt...

És a többiek?

A nők még el tudják foglalni magukat a háztar-tással (esetleg vannak unokáik is, akiket őrizni kell). A férfiakat fenyegeti leginkább a neurózis, a paranoia.

Azt is meg kell azonban mondani, hogy a ma-gány és az egyedüllét nem ugyanaz.

Az előbbi lehet születési adottság is, amit sem-miféle emberi kapcsolat nem tud föloldani; sőt, tár-saságban, nem megfelelő családi körben kiéleződ-het, „belső emigrációvá” fajulhat.

Az egyedüllét viszont hosszabb-rövidebb ideig tartó, esetleg halálíg determinált állapot. Szeren-csés esetben meg lehet szüntetni.

*

Mióta férjem meghalt, én is egyedül élek, de ez számomra nem újdonság, hiszen magányomat gyermekkorom óta hordozom.

Unatkozni, panaszkodni még sincs időm, min-dig rengeteg a dolgom (néha több is a kellenénél!): gyerekeim jövés-menése, háztartás, adminisztrá-ció, utazások... no és nem utolsósorban írás, fes-tés, fényképezés, szervezés.

Vizont vannak morális dilemmáim: meddig lehet és kell feláldoznunk magunkat (időnket, erőnket) másokért? Mennyivel tartozunk önmagunknak, a sa-ját munkánknak? Hol a határ a kettő között?

Az altruizmus, izolált, panaszkodó embertársai-ink támogatása, meghallgatása igen szép dolog, de aki létre akar hozni egy életművet (akinek esetleg egy napon el kell majd számolnia a „talentumai-val”!), abban kell lennie egy adag egészséges ön-zésnek! (A probléma csak az, hogy ki engedheti ezt meg magának és milyen mértékben?)

A nagy írók, nagy művészek családtagjai éppen ezért mindig mártírok. A kérdés, hogy adott eset-ben kinek a pártjára kell állni, kit kell támogatni: a művészt, a mondanivalójával küszködő, azt kifejez-ni akaró, magányos alkotót-e, vagy az elhanyagolt családót? Ha választani kell, melyik a fontosabb: a közélet (olyan munka, amiből az egész emberiség, egy nagyobb csoport részesedik) vagy a magánélet?

Nem könnyű eldönteni. Talán csak az Égiek ille-tékesek rá – az Utolsó Ítélet napján...

Megbízható, leinformálható, munkájára igé-nyes, 40 éves nő orvosi rendelő, iroda ta-karítást vállal hosszú távra. Esténként, hét-végenként gyermekfelügyeletet is, szintén referenciával.

Elérhetősége: 0650 70 33 450.

++

KÓSA LÁSZLÓ

EMELKEDŐ ÉVSZÁZAD

Civilizációs változások Magyarországon a 19. században

4. rész

Írásunk előző három része a civilizációs emelkedés fontos eredményeit vázolta. A 19. századi Magyarország életének nyilvánvalóan további területein is találkozunk párhuzamos és hasonló jelenségekkel. Mindenekelőtt a gazdaságra, iparra, kereskedelemre és mezőgazdaságra gondolunk. Írásunk választott tematikája miatt azonban a szellemi teljesítményeknél maradtunk. Nem esett szó eddig a tudományos életről, melynek alapvető intézményrendszere mind Európában, mind Magyarországon ekkor alakul ki. Az egyetemek mellett nem feledkezhetünk el a Magyar Tudományos Akadémiáról (1825) és a nyomában létrejövő, további általános és szaktudományos egyesületekről és társulatokról, valamint ezek – ma már visszatekintve elmondható – nagy jövő elé néző folyóiratairól és kiadványsorozatairól. A század vége felé a kutatóhelyek sorát már vállalati irodák és laboratóriumok is gyarapították. Külön figyelmet érdemelnek továbbá az országos és vidéki közgyűjtemények: múzeumok, könyvtárak, levéltárak. Közülük itt csupán a legelsőt, a Magyar Nemzeti Múzeumot (1802) és ikerintézményét, a nemzeti könyvtárat, mai nevén Országos Széchényi Könyvtárat említjük. Korszakunk végén alakul ki Magyarországon a modern sajtó és könyvkiadás, a színházi hálózat is.

Mindezekkel azonban itt nincs terünk foglalkozni. A hiányok valamelyes áthidalására a hosszú 19. században született, kiemelkedő kulturális és tudományos teljesítményt nyújtó nemzedékekből, csoportokból, alkotókból állítottunk össze névsorokat. Szem előtt tartottuk, hogy a magyar kulturális azonosságtudat humán, sőt művészetközpontú, de igyekszünk ezt műszaki és természettudományos oldallal kiegyensúlyozni. Másik fontos szempont az újkori Magyarország társadalmában három nagy alkotó elemének, a nemességnek, a polgárságnak és a parasztságnak a képvisellete. Művek, alkotások fölsorolására sajnos itt sincs tér. A nevek magukért beszélnek. A névsorok vitathatóságukat nem tagadjuk. Nyilvánvalóan nem alkotnak teljességet, és egyáltalán nem törekszünk velük kánonformálásra, jóllehet óhatatlanul megjelenik ez az üzenet is. Tudjuk, hogy különösen a kiegyezés után nemzetközi hírnevű, kiemelkedő egyéni teljesítményeket felmutató tudományszakok (matematika, geográfia, geológia, kémia, botanika, orientalisztika, nyelvtudomány, statisztika) képviselőit nem vettük számba. Végül politikusok csak kulturális teljesítményük okán szerepelnek a nevek között.

I. A REFORMKOR NEMZEDÉKE (itt és a továbbiakban születési évük sorrendjében) tagjainak nagy többsége nemesi származású. A II. Ratio educationis után végezte tanulmányait, amikor már a fölvilágosodás szelleme fokozatosan érvényesült a középiskolai oktatásban is:

Széchenyi István gróf (1791), Vörösmarty Mihály (1800), Jedlik Ányos (1800), Bolyai János (1802), Mikó Imre gróf (1805), Fényes Elek (1807), Horváth Mihály (1809), Barabás Miklós (1810), Erkel Ferenc (1810), Liszt Ferenc (1811), Teleki László gróf (1811), Kríza János (1811), Eötvös József báró (1813), Erdélyi János (1814), Kemény Zsigmond báró (1814), Arany János (1817), Tompa Mihály (1817), Trefort Ágoston (1817), Reguly Antal (1819), Ipolyi Arnold (1823), Madách Imre (1823), Petőfi Sándor (1823), Jókai Mór (1825), Gyulai Pál (1826).

A fenti csoportba születési évükkel nem tudjuk besorolni, jelentőségük miatt mégis említenünk kell őket: Munkácsy Mihály (1844), Mikszáth Kálmán (1847), Eötvös Loránd báró (1849).

2. A Nyugat „első” nemzedékének tagjai a mo-

dern magyar polgárság kiemelkedő képviselői, az 1868-i népiskolai és az 1883-i középiskolai törvény meghozatala után jártak iskolába. Ekkor már polgári normák érvényesültek az oktatásban:

Schöpflin Aladár (1872), Ady Endre (1877), Krúdy Gyula (1878), Móricz Zsigmond (1879), Móra Ferenc (1879), Szabó Dezső (1879), Kaffka Margit (1880), Hatvany Lajos, (1880), Babits Mihály (1883), Juhász Gyula (1883), Fülep Lajos (1885), Kosztolányi Dezső (1885), Tóth Árpád (1886), Csáth Géza (1887), Karinthy Frigyes (1887), Kassák Lajos (1887), Füst Milán (1888), Szabó Lőrinc (1900).

A folyóirat köréhez nem tartozó, de mentalitásában többé-kevésbé párhuzamba állítható zeneművészek és társadalomtudósok: Dohnányi Ernő (1877), Bartók Béla (1881), Kodály Zoltán (1882) illetőleg Ferenczy Sándor (1873), Szekfű Gyula (1883), Lukács György (1887), Róheim Géza (1891), Hauser Arnold (1892), Tolnay Károly (1899).

3. A népi írók nemzedéke az írástudatlanság jelentős részének felszámolása után jár iskolába. A népesség századokon át legnagyobb csoportját képező agrárlakosság kulturális-társadalmi képviselőiben jelentkeznek:

Kodolányi János (1889), Szabó Pál (1893), Erdélyi József (1896), Sinka István (1897), Veres Péter (1897), Németh László (1901), Illyés Gyula (1902).

Munkásságukkal vagy annak részeivel velük párhuzamba állítható társadalomtudósok: Györfly István (1884), Karácsony Sándor (1891), Szabó István (történész: 1898), Mályusz Elemér (1898).

4. Az Erdélyi Helikon írócsoportja a magyar művelődés történetében merőben új helyzet, a kisebbségi sorba kerülő romániai magyarok saját kulturális életének markáns képviselője:

Bánffy Miklós gróf (1874), Kós Károly (1883), Áprily Lajos (1887), Reményik Sándor (1890), az előző csoporthoz is sorolható Tamási Áron (1897)

5. Egyik fenti csoporthoz sem soroljuk, de kiemelkedő hatásuk miatt szerepeltetjük: Hamvas Béla (1897), Márai Sándor (1900), József Attila (1905)

6. A műszaki és természettudományos oldal képviselőit a fentiekől eltérő kategóriákat alakítottunk ki. Némelyik név kevésbé ismert voltára gondolva néhány jellemző adatot mellékelünk:

a/ Nobel-díjasok:

Lenard Fülöp (1862): fizikai Nobel-díj (1905), Hevesy György (1886): kémiai Nobel-díj (1943), Szent-Györgyi Albert (1893): orvosi Nobel-díj (1937), Békésy György (1899): orvosi Nobel-díj (1961), Gábor Dénes (1900): fizikai Nobel-díj (1971), Wigner Jenő (1902): fizikai Nobel-díj (1963).

b/ „Nobel-díj közeliek”:

Kármán Tódor, „a repüléstudományok atyja” (1881), Bay Zoltán fizikus (1900), Neumann János matematikus, „a számítógép atyja” (1903), Szilárd Leó atomfizikus (1898), Teller Ede, „a hidrogénbomba atyja” (1908).

c/ Mérnök-feltalálók:

Bánki Donát (1859) mérnök és Csonka János (1852) gépész a porlasztó (karburátor) társfeltalálói; Bláthy Ottó (1860), Déri Miksa (1854), Zipernowsky Károly (1853) a transzformátor megalkotói; Galamb József (1881): a népautó kitalálója (Ford-T modell), Asbóth Oszkár (1891): a helikopter magyar feltalálója, Bródy Imre (1891): a kriptonégó megalkotója, Mihályi Dénes (1894): a hangosfilm szabadalmaztatója, Tihanyi Kálmán (1897): a televíziózás úttörője, Jendrassik György (1898): gépészmérnök, dízelmotorok, gázturbinák tökéletesítője.

Folytatás a 11. oldalon

SZUTRÉLY PÉTER

Nyárutó

Reggelente a kertben dolgozott. Kapált, hagy-mát szedett, rendezte a kaprot, meg a tökö-t. Az-tán ebédet főzött, de úgy, hogy másnapra is ma-radjon. Majd pihent egy kicsit. Délután a há-rom tyúk jött, meg a macskának adott valamit. Megint pihent egyet. Könnyű így, nyolcvan felé?

Szaggatnak a csontok.

Fogta a szatyrot, a kislapátot, kisseprőt, meg

ami még kellett, és kiballagott a temetőbe.

„Horváth János. Élt 78 évet.”

Allt ott egy kőlapon, melynél megállapodott.

- Horváth János, te vén csavargó! Hát nem leéltem én veled vagy harmincöt évet, hogy vi-gyen el a franc, oszt mégse lettem Horváthné Ilonka! Hogy gyűnt volna rád a görcs, amikor hozzám gyűnté. Aztán szeretőnek jó voltam, de

feleségnek nem. Mi? Nyavalyatörős. Itt hagy-tál a székenben. Még jó, hogy a házamat nem hagy-tam sosem. Magaddal vitted volna azt is odaát-ra. Egyen a franc tégedet. A pénzed meg mind odalett. Semmit nem hagy-tál nekem, egy vasat se, te kocsmatöltelek. Elinni, meghóni, itt hagy-ni, erre vót eszed. A többit meg mind a gyere-keidnek, mi! Hogy rájön meg a fene!

Amíg szükolódzott, rendbe tette a sírt, majd leült a szemközti padra és alkonyatig mondta tovább. Messziről azt hitték, imádkozik. Hiszen jámbor asszony hírében állt.

Aztán felállt, nehezen, fogta a szatyrot, egye-bet.

Egyen a nyű csak tovább, te csavargó! – mond-ta, és hazaballagott.

A múzeumok hosszú éjszakája – Ausztia; okt. 6.

Alsó-Ausztria

Cullberg Ballet:The Strindberg Project, modern tánc – St. Pölten, Festspielhaus; dec. 1.

Lizz Wright, koncert – St. Pölten, Festspielhaus; okt. 20.

Dangerous Liaison, koncert – St. Pölten, Festspielhaus; nov. 5.

Friedrich Cerha - Maurice Ravel - Hector Berlioz, hangverseny – Grafenegg, Auditorium; okt. 6.

Vive la France!, hangverseny – St. Pölten, Festspielhaus; okt. 22.

Les 7 doigts de la main: PSY, cirkuszművészet – St. Pölten, Festspielhaus; nov. 1.

Circus Santa Sangre, Utazás a cirkusz világába, cirkuszművészet – St.Pölten, Fest-spielhaus; okt. 21.

Bizánc és a kelet, kiállítás – Schallaburg, nov. 4-ig

Friedrich Gauermann, kiállítás – St. Pölten, Landesmuseum; okt. 28-ig

Francis Picabia, kiállítás – Krems, Kunsthalle; nov. 4-ig

„Janosch”. Tigris, kacsa, medve & társaik, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; nov. 11-ig

LernFest, Tanulás-öröm, vegyesprogram – Yspertal, Ausbildungszentrum; okt. 19.

Otto Schenk, Die besten Sachen zum Lachen, kabaré – Grafenegg, Reitschule; okt. 13.

«Und wenn ich auf dieser Erde nirgends meinen Platz finden sollte ...», **Heinrich von Kleist**, felolvasóest – St. Pölten, Festspielhaus; nov. 29.

Bécs

P.I. Csajkovszkij, A diótörő, Rudolf Nurejev koreográfiája, balett – Staatsoper; okt. 7., 9., 12., 15., 26., dec. 23., 25., 27., 28.

S. Prokofjev, Romeo és Júlia, John Cranko koreográfiája, balett – Staatsoper; okt. 31., nov. 2., 6.

George Balanchine, Jerome Robbins, John Neumeier, modern tánc – Staatsoper; okt.25., 29., nov.1., 4.

W. A. Mozart, Le Nozze di Figaro, opera – Staatsoper; okt. 10.,13., 16., 19.

Ch. W. Gluck, Alceste, opera – Staatsoper; nov. 12., 15., 18., 22., 26.

G. Donizetti, L’elisir d’Amore, opera – Staatsoper; okt. 6., nov. 8., 24., 28., dec. 3.

G. Verdi, La Traviata, opera – Staatsoper; nov. 10., 13., 17., 20.

G. Puccini, Tosca, opera – Staatsoper; nov. 16., 19., 23.

G. Puccini, La Bohème, opera – Staatsoper; dec. 4., 7., 10., 14.

G. Puccini, Madama Butterfly, opera – Staats-oper; okt. 2., 5.

Orquesta Nacional de España - Patrica Petibon, hangverseny – Wiener Konzerthaus, Großer Saal; okt. 4.

Tamino Trio, hangverseny – Musikverein, Brahms-Saal; okt. 21.

Giuseppe Tartini - Ludwig van Beethoven - Camille Saint-Saëns - Béla Bartók, hangver-seny – Musikverein, Brahms-Saal; nov. 6.

Leonskaja und Alexei Lubimov, zongora hang-verseny – Wiener Konzerthaus, Großer Saal; okt. 12.

Ludwig van Beethoven, zongorahangverseny – Musikverein, Großer Saal; okt. 15.

Madredeus, koncert – Wiener Konzerthaus, Großer Saal; okt. 9.

Ivo Papasov, koncert – Wiener Konzerthaus, Mozart-Saal; dec. 12.

A. Camus, Caligula, színmű – Kasino; okt. 17., 18., 19.

T. Williams, Endstation Sehnsucht, színmű – Burgtheater; okt. 18., 19.

H. Ibsen, Gespenster, színmű – Akademie-theater; okt. 7., 8., 19., 30.

Th. Bernhard, Einfach kompliziert, színmű – Akademietheater; okt. 6., 13.

Th. Bernhard, Claus Peymann kauft sich eine Hose und geht mit mir essen, színmű – Akademietheater; okt. 25., 26.

W. Allen, Eine Mittsommernachts-Sex-Komödie, színmű – Burgtheater; okt. 13.,16., 24.

N. Gangl, Das kleine Hasenstück - oder Meister L. lernt laufen, színmű – Schauspielhaus, Nachbarhaus; nov. 6., 7.

I. Miksa és a művészet Albrecht Dürer korá-ban, kiállítás – Albertina; 2013. jan. 6-ig

Félelem és remény között, kiállítás – Mozart Haus; 2013. jan. 6-ig

150 éve Gustav Klimt, kiállítás – Oberes Belve-dere; 2013 jan. 6-ig

Emilie Flöge, Anyagminták, kiállítás – Österr. Museum für Volkskunde; okt. 14-ig

Klimt ellen, kiállítás – Österr. Theaternuseum; okt. 29-ig

A nyolcak – Károly Kernstok, Béla Czóbel, Ró-bert Berény, Ödön Márffy, Lajos Tihanyi, De-zső Orbán, Bertalan Pór, Dezső Czigány, kiál-lítás – BA-CA Kunstforum; dec. 9-ig

Michael Köhlmeier, Die Märchen der Brüder Grimm, felolvasóest – Wiener Konzerthaus, Gläserner Saal; nov. 20.

Burgenland

Rebekka Bakken, koncert – Eisenstadt, Kultur-zentrum; dec. 1.

Liszt – Wagner – Weimar, hangverseny és fel-olvasóest – Raiding, Lisztzentrum; okt. 19.

Egyszer volt ..., hangverseny – Oberschützen, Kulturzentrum; okt. 7.

Oscar Wilde, Das Gespenst von Canterville, színmű – Jennersdorf, Kulturzentrum; nov. 17.

Ékszerkiállítás – Güssing, Kulturzentrum; nov.15. – dec. 1.

„terra incognita“, kiállítás – Schloss Halbturn; okt. 28-ig

Andrea Händler: „naturtrüb“, kabaré – Mattersburg, Kulturzentrum; nov. 29.

Felső-Ausztia

Kurt Weill, A hét halálos bűn, modern tánc – Linz, Landestheater, Großes Haus; okt.13., 19., 21., 25., 28., nov. 6., 9., 14., 30., dec.18.

Tango Seduccion, tánc – Linz, Bruckner Haus; dec. 7.

T. Oglesby, Ch. Wittmann, Ephebiphobia, színmű – Linz, Kammerspiele; okt. 20., 23., 25., nov. 16., 27., dec. 14., 21.

J. W. Goethe, Stella, színmű – Linz, Eisenhand; okt. 7., 9., 15., 18., 30.

Alfred Kubin, kiállítás – Linz, Landesmuseum; okt. 28-ig

A csupasz férfi, kiállítás – Linz, Lentos – Kunst-museum; okt. 26. – 2013. feb. 17.

Karintia

W. Shakespeare, Der Sturm, színmű – Klagen-furt, Stadttheater; okt. 4., 6., 9., 11., 12., 17., 19., 24., nov. 3., 9.

Salzburg

Dzsessz összel: Kenny Werner Quintet, Ambrose Akinmusire Quintet, Patti Austin, Stanley Jordan, Paolo Conte, Madeleine Peyroux, Ute Lemper: “Last Tango in Berlin”, Gregory Porter: “Be Good”, Nina Hagen: “Personal Jesus”, ... – Salzburg, Große Universitätsaula, Großes Festspielhaus, Oval - Die Bühne im Europark, Salzburg Congress, Mozart-Kino, Jazzit, Stiegl-Brauwelt, ORF Landesstudio Salzburg; okt. 23. – nov. 4.

Egyszer túlvilág és vissza, kiállítás – Salzburg, Residenzgalerie; nov. 4-ig

Stájerország

Stájer Ősz, nemzetközi fesztivál – Graz, Helmut-List-Halle, Camp; szept. 21. – okt. 14.

Elevate: zene, művészet és politikai érteke-zések, vegyesprogram – Graz, Dom im Berg, For-um Stadtpark, Uhrturmkasematte, Stadtmuseum, Kulturzentrum bei den Minoriten, Parkhouse; okt. 24–28.

F. Kafka, Amerika, a regény alapján, színmű – Graz, Schauspielhaus, Hauptbühne; szept. 28., okt. 2., 4., 6., 7., 10., 17., 19.

T. Williams, Die Glasmenagerie, színmű – Leoben, Stadttheater; okt. 19.

Tirol

Zene a dobozból, kiállítás – Innsbruck, Zeug-haus; 2013 jan. 27-ig

Vorarlberg

G. Kreisler, Lola Blau, musical – Bregenz, Landestheater, Kleines Haus; okt. 6., nov. 9.

A **Vorarlbergi Tartományi Múzeum** előrelátha-tólag 2013-ig átépítési valamint újraépítési mun-kálatok miatt zárva lesz.

Európa ajánlat

H. Hofmannsthal, Der Tor und der Tod, színmű – Neubeuern, Schloss Neubeuern, Németer-szág; okt. 6.

Öt kontinens egy ajánlat

Gian Lorenzo Bernini, Sculpting in Clay, kiállítás – Metropolitan Museum of Art, New York City, New York, USA; okt. 3. – 2013. jan. 6.

Válogatta HOMONNAY LEA

Új és teljesebb kánon felé

Észrevételek a 40. Tokaji Írótábor kapcsán

A Kádár-rezsim fénykorában Tiszaladányból indult, majd Tokaji Írótaborként vált ismertté a magyar irodalom évenként megrendezett nagy seregszemléje, amely idén mérföldkőhöz érkezett. A negyvenéves intézmény kuratóriuma a szellemi szabadságharc hagyományát követve határozta meg az idei összejövétel témáját: „El-tiltva és elfelejtve” – „A hallgatás és elhallgatatás évei a magyar irodalomban, 1945–1965.”

A jubileumi tanácskozásról szóló írásokban nincs semmi meglepő, mindenki hozza a szokásos formáját. Íme, néhány mérvadó kommentár: „Ez a háromnapos eszmecsere nem a stigmatizációhoz keresett új alanyokat, hanem éppen ellenkezőleg: oldva a sok évtizedes csön-det, a kirekesztettekről beszélt. Mindenféle ki-rekesztett, elhallgattatott, leminősített magyar íróról.” (Alexa Károly); „A Tokajban összese-reglett írók legkevésbé sem értettek egyet az iro-dalmi értékrend részleteiben: eltérően ítélik meg Nyíró József és más, reneszánszukat élő íróelődök munkásságát. Ám abban konszenzus alakult ki, hogy ami tabunak minősül, arról nem lehet érdemben beszélni. A demokrácia cenzú-rája ugyanis az elhallgatás: annak a (baloldali) gyakorlatnak az elharapódzása, miszerint ami-ről nem veszünk tudomást, az nem is létezik.” (Csontos János); „Nem kevesebb volt a jubile-umi írótábor tékje, mint hogy valódi párbeszé-det indít-e el, s kezdeményezi-e az újra felfe-dezni vágyott értékek széles körű elfogadását, vagy kihasználva a hatalmi hátszelet, elkezdi lefektetni az új kánon alapjait.” (Papp Sándor Zsigmond); „Mindössze egy olyan nyílt vitát kezdeményeztünk, olyan szellemi munka elvég-zésére szántuk el magunkat, amelyet önmagá-tól is időről időre el kell végeznie a tudomány-nak, a felelős kritikának, a szellemi élet azon képviselőinek, akik adnak magukra.(...) A szak-értelem nem világnézeti kérdés, az mindenki-nek megadatik, aki nélkülözhetetlen tehetség-gel, kellő alázattal és szorgalommal fölépíti ma-gában. Ezt a szakértelmet pedig az eddig eltaga-dott, a végre vállalt és majdan elvégzett munka igazolhatja csak. Amely egyébként az eddigi ér-tékeket nem vonja kétségbe, legfeljebb tágasabb szellemi környezetbe helyezi.” (Antall István).

A fenti véleményekkel egyetértve úgy ítélem meg, hogy a Tokaji Írótábor negyvenedik, jubi-leumi összejövetele felelősségteljes, tartalmas és színvonalas tanácskozás volt. Néhány jelenték-telen mellékszöngétől eltekintve a háromnapos programsorozatban nem volt semmi kivetniva-ló. A körültkintő szervezésért és a gördülékeny, sikeres lebonyolításért a kuratórium jelenlévő tagjait, kiváltképpen Sáray László titkár urat és Szentmártoni János elnök urat illeti dicséret és köszönet.

Külön is kiemelem Sáray László több évtze-des áldozatos munkáját és példaszerű helytál-lását, amelynek egyfajta elismerése az augusz-tus 20-án átvett Magyar Érdemrend Tiszti-keresztje kitüntetés. A Tokaji Írótábor tanács-kozásait jó húsz éve figyelemmel követő ember-ként (részben érdeklődő szimpatizánsként, rész-ben az operatív munkában és döntés-hozatal-ban résztvevő kurátorként) teljes felelősséggel és meggyőződéssel mondhatom, hogy Sáray László kvalitásos és integratív személyisége nél-kül a magyar irodalom legnagyobb seregszem-léje aligha érte volna meg a negyvenedik alkalm-at. Az ő sokszor emberföltreli erőfeszítése és kivételes kapcsolati tőkéje nélkül erre a tiszte-letre méltóan szép jubileumra bizonyosan nem kerülhetett volna sor. A kulturális és mentá-lisan is lebutított közegben, a taposóaknákkal és időzített bombákkal teli országban nem le-het eléggé hangsúlyozni azt az óriási teljesít-ményt, amivel a Tokaji Írótábor autonómiáját és zavartalan működését évtizedeken át bizto-sítani tudta. Úgy tapasztalom, hogy ezzel még a Sáray László munkáját viszonylag közelről fi-gyelő társak, a kurátorok sincsenek mindig tisz-tában. Valamivel több éberség, odafigyelés és segítőkészség talán elvárható lenne, s feltétle-nül üdvös is volna. Magunkat és a számunkra is fontos intézményt, a Tokaji Írótabort becsülnénk meg vele.

A megosztottság, a „magyarok tartsunk szét” régi keletű attitűdje évszázadok óta sötét árny-ként kíséri történelmünket. A szekértáborosdit, a kirekesztést és a megosztottságot históriánk során többször is megszenvedtük. A mostani rendezvény kapcsán is sokan figyelmeztettek a hiábavaló és föltöttebb káros jelenségre. Jólle-het magam is hasonlóképpen gondolom és min-denféle stigmatizációt elutasítok, az ismert Kányádi-vers bizonyos áthallásaitól - a tragikus sugallatok okán - mégsem tudok teljesen elvo-natkoztatni:

„akik elmentek közülünk,/ nem voltak közü-lünk valók/ mert ha közülünk valók lettek volna/ nem mentek volna el.” Ezért aztán a sok-szor zavarba ejtő, konstruktívnak aligha neve-zhető kommentárokat (*168 óra; Irodalmi Jelen*) itt most nem szeretném idézni.

Megjegyezve persze, hogy az igazi dialógus-hoz jóindulatra, józanságra és tisztességre len-ne szükség. Egyelőre azonban úgy tűnik, hogy különösebb érdek és igény sem fűződik az ér-demi párbeszédhez. Nagy kár, mert a fentebb már idézett költő szellemében („aki megért/ s megértet/ egy népet/ megéltet”) akár az értel-mes konszenzusra és a közös cselekvésre is le-hetne esélyünk.

KODÓBÓCZ GÁBOR

Böröndi Lajos

Kő kövön

*Kövek. Őrzik elődeink simogatását?
Vagy csak egy tárgy mindegyik?
Belül épült katedrálisok, s mi álmodjuk
őket emlékeink őrizőivé?*

*Egymáshoz bújó fehér falú házak
között a templomocska
úgy áll, mint nyáját őrző pásztor.
Nem több vályognál és mésnél ez sem?*

*Hisz kihaltak belőle az énekek,
kihaltak ünneplobbe öltözött látogatói is,
akik úgy mentek vasárnaponként hozzá,
mint tékozló fiú haza a Bibliában.*

*Kő kövön múltunk.
Rakódik a lélekre a súly,
tégla téglá, emlékre emlék.
A kibírhatatlanságig.*

*S a haza? Csak egy szép metafora.
Közös álom. Édesanyánk emlékezete.
Habarc s mely összeköti és tartja
a sok egymásra rakott követ.*

Mély kút, amelybe beleszédülsz.

Feketeerdő, 2012. augusztus 20.

Ki itt belépsz

*És minden reménnyel föl hagyott,
mikor belépett, hova lépni félve
lép az is, kit visz a halálos kényszer.
S ahol a Nap már nem ragyog.*

*De tudta, megismerni mi van ott,
a bejárton túl, sokkal
vonzóbb mint félelme, s belépett.
Közben a foga vacogott.*

*Azt hitte Vergilius várja,
a félhomályban ő lesz kalauz.
De egyedül vánszorgott előre,*

*körről körre, bugyrokra át vitt az út.
A titkot akarta megismerni végre,
vagy csak a vére vitte? Vére?*

Hanna vázával (2008)

Botos Ferenc

In memoriam Varlam Salamov

*Szurdok falához
gombolyult holt juharból
sarjad egy fenyő*

*Vörösfenyőág
érzi a fagy illatát
ébred a napon*

*Kenyérfejadag
utoljára a kézben
hűlő árnyékban*

A Nyolcak. A magyarok útja a modern művészetbe

DIE ACHT. Ungarns Highway
in die Moderne
12.09.2012.09.12. – 2012.12.02.

A Bank Austria művészeti fóruma **Die Acht. Ungarns Highway in die Moderne** (A Nyolcak. Magyarország útja a művészetbe) címmel megnyitotta őszi kiállítását. A tárlat nyolc festőművészt mutat be – Kernstok Károlyt, Czöbel Bélát, Berény Róbertet, Márffy Ödönt, Tihanyi Lajost, Orbán Dezsőt, Pór Bertalant és Czigány Dezsőt –, akik 1906/07-ben a magyar festészetet az európai modern művészet segítségével új korszakba vezették be. A Nyolcak elmennek Párizsba és ott tanulmányozzák az akkor ünnepeelt festészeti irányzatokat: Közeli ismeretségbe kerülnek a Fauves festészeti irány-zattal, Henri Matissel, Paul Cézanne műveit is megis-merik, tanulmányozzák a francia kubistákat Pablo Picassot és Georges Braquet, és ezek hatására forra-dalmasodik festészetük.

A Bank Austria művészeti fóruma tudatosan veszi fel a kapcsolatot Magyarországgal, azzal a céllal, hogy ezeket a kevésbé ismert magyar modern művészeket tehetségük alapján nemzetközileg ismertté tegyék, akiknek ez a hírnév, amúgy is kijárna.

A Bank Austria művészeti fóruma programjában új: vezetés **MAGYARUL!**

Érdeklődés esetén jelentkezni lehet a +43 (1) 537 33 26 telefonszámon vagy vermittlung@bankaustria-kunstforum.at e-mailen.

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Mint már előző számunkban hírt adtunk róla (Bécsi Napló, 2012/4), Fehér László (Székesfe-hérvár, 1953) volt az, aki Gesellschaft (Társaság) c. alkotásával „beöltöztette” a bécsi Ring-tornyot. Az óriási lepel vázlatosan, alapvona-lakban ábrázolja az emberi alakokat, valahol a valóság és a képzelet lebegésében. Ez az újfajta funkcionális – leginkább épületek tatarozása-kor igénybe vett – művészeti irányzat általában hagyományos, nem egyszer az épület képmásá-val álcázza a munkálatokat, megőrizve a való-ság látszatát. A Ring-torony esetében viszont az épület egészen egyedi „beöltöztetésével” át-változás történt: a hangsúly a lepelre, ill. ábrá-zolt alakjaira helyeződik.

A Munkácsy, Kossuth- és más díjak kitün-te-tettje különböző irányzatok képviselőjeként a kettősség megjelenítésével fejezi ki leginkább alkotói személyiségét. A valóság fényképszerű, realiztikus ábrázolásával rögzíti a tárgyi vilá-got. Ebben kontúrjaival árnyékként van jelen az ember. Az átmenetiség spirituális megköze-lítése: mintegy platói szemmel érzékelteti a do-logi világon túli létet. Ezt stílusa és technikája kettősségében teszi tapinthatóvá, de főképpen felfedezészerű élménnyé a Magyarország ha-tárain messze túl ismert és elismert művész, Fehér László.

EMELKEDŐ ÉVSZÁZAD

Folytatás a 10. oldalról

A történelem mérlegén a hosszú 19. század (kü-lönösen utolsó harmada) és a 20. század eleje Magyarországon emelkedő ívű, optimista kor, melyet bizakodás, derűlátás, jövőkép jellemez. A fölvi-lágosodás és a reformkor programja a polgári állam nemzeti programjává vált. A reformkor, a forrada-lom és szabadságharc, az önkényuralmi rendszer és a kiegyezés kétségek és remények között mind arról tanúskodik, hogy az emberek hittek koruk ve-zéreszméiben a fejlődésben és a haladásban, végső soron a polgári Magyarország sikerében. A közegész-ségügyi erősödésével összefüggésben gyarapodott a népesség, relatív és abszolút mértékben nőtt a ma-gyarok száma. Föllendült a gazdaság, az urbanizá-ció és a tudományos élet. Minden fokon számotte-vően gazdagodott az oktatás és a képzés. Egyre nagyobb lett az írástudók lakossági aránya. Fontos, hosszú távon fennálló kulturális intézmények léte-sültek országos jelleggel vagy helyi jelentőséggel. Kialakult a polgári társadalomban nélkülözhetetlen egyesületi élet, alapítványok jöttek létre, elterjedt a sport- és a szabadidős tevékenység. Megszületett a modern nemzeti művelődés. Magyarország nemzet-közi sikereket könyvelhetett el a tudományban és a kultúrában. Múltán ünnepelték 1896-ban a honfog-lalás óta eltelt évezred történelmi teljesítményét, Eu-rópa egyik legrégebb, folytonosan fennálló államát.

Az ezredéves ünnepségek nem nélkülözték az ön-elégültséget sem, pedig számos jel óvatosságra intett. Elhangzottak kortársi kritikák, de átható foganatjuk nem volt. A századvég válságjelekkel, borúlátással is jellemezhető. Változatlanul él a nyelv és népesség fe-nyezetettségének, veszélyeztetettségének érzete, amit a magyar nemzeti tudat a „Herderi jóslat”-tal

(1791) és nyelvünk társtalanságával kapcsol össze. A néhány héttel Herder nevezetes művének megjele-nése előtt született Széchenyi István alkotó gondolatai átjárták csaknem az egész századot, számos kez-deményezése és javaslata megvalósult, de kételyei-nek, aggodalmainak, szorongásainak okai sosem tűn-tek el teljesen. Amit ő még nem láthatott, nyomasztó-an hatott a társadalmi nyomor, a magas gyermekha-landóság, pusztítottak a fertőző betegségek (tbc). A gazdagok és a szegények között növekedett a távol-ság. Új jelenség volt a kivándorlás. Nem utolsósorban a nemzetiiségi törekvések mindinkább erősödtek.

A VÉGIKIFEJTELT ISMERT: a történelminek nevezett Ma-gyarország széthullott. Az okokat szinte egy évszázad óta sokféleképpen, gyakran ellentétes előjel-lel keresik politikusok, történészek, különféle ren-dű-rangú emberek. A bukás néhány fő oka, amiben a többség megegyezik:

1. A nemzetiiségi politika eredménytelensége (belső).
 2. A társadalmi (vagyonai egyenlőtlenségből fa-kadó) feszültségek feloldásának csaknem teljes si-kertelensége (belső).
 3. Kedvezőtlenül alakuló nemzetközi helyzet: a háború végén a győztes hatalmaknak nincs többé szükségük közép-európai egyensúly-államra, ami találkozik a magyarországi nemzetiiségek elszaka-dási törekvéseivel (külső).
- Az emelkedés ívén és a teljesítményen végigte-kintve, összegzően megállapíthatjuk: nem a kultu-rális-civilizációs teljesítményen múltott Magyaror-szág sorsa.

A magyarság demográfiai és nyelvföldrajzi hely-zete már nem volt elégséges a hagyományos érte-lemben vett multikulturális (soknemzetiségű, sok-nyelvű, sokvallású) állam fenntartásához, jóllehet

pozíciója a 19. században jelentősen erősödött. A mindenkori társadalmi-politikai elítélhez tartozók nem tudtak (olykor esetleg nem akartak) nemzeti államot létre hozni, pedig a nacionalizmus és a libe-ralizmus századában az európai trend erre mutatott. A nemzetközi közvélemény ezeket a törekvéseket tolerálta is, de az első világháború előestéjén már ellenünk fordult, és nem a magyar, hanem más nem-zetállamok kialakulását támogatta. A társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésére nem mutatkozott átütő akarat, a földbirtok-megoszlás végletesen po-larizált maradt, a társadalombiztosítás kiterjeszté-se, a munkaidő szabályozás, a lakásnyomor-enyhí-tés, a kulturális-oktatási intézkedések stb. komoly, de nem elégséges eredménynek bizonyultak; mind-ez hozzájárult az 1918/19-ben pusztítóan kitörő ür-és polgárgyűlölethez.

Amit mégis időtálló, hosszabb távon értékes és jelentős, részben a korabeli és a mai Magyarorszá-got illetően a magyar népesség határain is túlmu-tató eredménynek mondhatunk:

- a magyar nyelv és művelődés, az önanonosság legfontosabb fenntartói ma elképzelhetetlenek len-nének a korszakban született értékek nélkül ;
- megerősödés gazdaságban és szellemi erőben;
- alapvető civilizációs vívmányok meghonosodá-sa és elterjedése;
- demográfiai tartalék képződése.

Mindezek meghatározóan segítették túlélni a tri-anoni békekötés megrázkódátását, a két világhá-ború veszteségeit, sőt egy ideig a kommunizmus alatti kitartást is táplálták. Az 1970-es évektől ta-pasztalható a 19. század, főleg a kiegyezés kora tar-talékainak kimerülése. Kérdés: ha van még belőle, meddig tart a maradék?

